

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie –
Česká republika a Španělské království**

Kristýna Tvrzová

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kristýna Tvrzová

Podnikání a administrativa

Název práce

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské království

Název anglicky

Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Kingdom of Spain

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie: Česká republika a Španělské království. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost ve vybraných zemích.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Česká republika, Španělské království, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, pracovní síla, vývoj nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, příčiny a důsledky nezaměstnanosti.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

BUCHTOVÁ, B. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

JÍROVÁ, H. Trh práce a politika zaměstnanosti. Praha: Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta, 1999. ISBN 80-7079-635-9.

JUREČKA, V. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

MAREŠ, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-901424-9-4.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 30. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské království" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Elizbaru Rodonaiovi, Ph.D. za vedení, ochotu a cenné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské království

Abstrakt

Bakalářská práce „Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Španělské království“ se zabývá analýzou vývoje nezaměstnanosti ve vybraných zemích v letech 2010-2021. Dále se zabývá identifikací hlavních problémů na trhu práce a identifikací faktorů, které ovlivňují nezaměstnanost v daných zemích.

Nezaměstnanost je makroekonomický jev, který nastává, je-li nabídka práce nižší než poptávka po práci a trh práce je v nerovnováze. Má velmi negativní dopady, a to nejen ekonomické, ale také sociální. Státy se snaží snižovat nezaměstnanost pomocí nástrojů aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti. Práce se zaměřuje také na nezaměstnanost v jednotlivých krajích České republiky a autonomních společenstvích Španělského království a na analýzu nezaměstnanosti dle pohlaví, věkových skupin a úrovně vzdělání. Také byla provedena analýza vývoje hrubého domácího produktu v obou zemích, který se využívá pro určení výkonnosti ekonomiky. Provedenou analýzou bylo zjištěno, že Španělsko se dlouhodobě potýká s mnohem vyšší nezaměstnaností než Česká republika. V obou zemích postihuje nezaměstnanost hlavně mladé lidi do 25 let, především ty, co mají pouze základní vzdělání. Do budoucna by obě země měly nadále pokračovat ve zlepšování státní politiky zaměstnanosti a mělo by dojít k úpravám vzdělávacích systémů takovým způsobem, který by přispíval k souladu mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce.

Klíčová slova: Česká republika, Španělské království, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, pracovní síla, vývoj nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, příčiny a důsledky nezaměstnanosti.

Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Kingdom of Spain

Abstract

The bachelor thesis “Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Kingdom of Spain” deals with the analysis of the development of unemployment in selected countries in 2010-2021. It also deals with the identification of the main problems in the labor market and the identification of factors that affect unemployment in the selected countries.

Unemployment is a macroeconomic phenomenon that occurs when labor supply is lower than labor demand and the labor market is out of balance. Unemployment has very negative effect, not only economic but also social. States are working to reduce unemployment through active and passive employment policy instruments. The work also focuses on unemployment in the individual regions of the Czech Republic and the autonomous communities of the Kingdom of Spain and on the analysis of unemployment by gender, age group and level of education. An analysis of the development of gross domestic product in both countries was also performed. Gross domestic product is used to determine the performance of the economy. The analysis showed that Spain has long struggled with much higher unemployment than the Czech Republic. In both countries, unemployment mainly affects young people under the age of 25, especially those with only a basic education. In the future, both countries should continue to improve their state employment policies and education systems should be adjusted in a way that contributes to matching labor supply and demand.

Keywords: The Czech Republic, the Kingdom of Spain, unemployment, unemployment rate, labor market, labour, unemployment development, types of unemployment, causes and consequences of unemployment.

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Trh práce	14
3.1.1 Poptávka po práci.....	14
3.1.2 Nabídka práce	15
3.1.3 Rovnováha na trhu práce	17
3.2 Nezaměstnanost.....	17
3.2.1 Měření nezaměstnanosti	18
3.2.2 Přirozená míra nezaměstnanosti	19
3.2.3 Obecná míra nezaměstnanosti	20
3.2.4 Podíl nezaměstnaných osob	20
3.3 Druhy nezaměstnanosti	21
3.3.1 Frikční nezaměstnanost.....	21
3.3.2 Strukturální nezaměstnanost	22
3.3.3 Cyklická nezaměstnanost.....	22
3.3.4 Sezónní nezaměstnanost	22
3.3.5 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost	23
3.4 Dopady nezaměstnanosti.....	23
3.4.1 Ekonomické dopady	23
3.4.2 Sociální dopady.....	25
3.5 Politika zaměstnanosti.....	25
3.5.1 Aktivní politika zaměstnanosti	26
3.5.2 Pasivní politika zaměstnanosti.....	27
3.6 Hrubý domácí produkt	28
3.6.1 Metody výpočtu HDP	29
3.7 Inflace.....	30
4 Vlastní práce	33
4.1 Česká republika	33
4.1.1 Vývoj nezaměstnanosti České republiky v letech 2010-2021	34
4.1.2 Nezaměstnanost v krajích České republiky v letech 2010-2020	36
4.1.3 Nezaměstnanost dle pohlaví, věkových skupin a úrovně vzdělání v České republice v letech 2010-2020	38
4.1.4 Vývoj HDP v České republice v letech 2010-2021	39

4.2	Španělské království.....	41
4.2.1	Vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království v letech 2010-2021 ...	42
4.2.2	Vývoj míry nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v letech 2010-2020	44
4.2.3	Nezaměstnanosti dle pohlaví, věkových skupin a úrovně vzdělání ve Španělském království v letech 2010-2020	46
4.2.4	Vývoj HDP ve Španělském království v letech 2010-2021.....	47
4.3	Porovnání České republiky a Španělského království	49
5	Výsledky a diskuse	52
6	Závěr.....	55
7	Seznam zdrojů	57

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Křivka poptávky po práci	15
Obrázek 2:	Křivka nabídky práce	16
Obrázek 3:	Rovnováha na trhu práce	17
Obrázek 4:	Podíl nezaměstnaných osob v krajích ČR v roce 2020.....	37
Obrázek 5:	Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v roce 2020.....	45

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 2010-2020 (v %).....	36
Tabulka 2:	Míra nezaměstnanosti žen dle věkových skupin a úrovně vzdělání v České republice v letech 2010-2020 (v %).....	38
Tabulka 3:	Míra nezaměstnanosti mužů dle věkových skupin a úrovně vzdělání v České republice v letech 2010-2020 (v %).....	38
Tabulka 4:	Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v letech 2010-2020 (v %).....	44
Tabulka 5:	Míra nezaměstnanosti žen dle věkových skupin a úrovně vzdělání ve Španělském království v letech 2010-2020 (v %).....	46
Tabulka 6:	Míra nezaměstnanosti mužů dle věkových skupin a úrovně vzdělání ve Španělském království v letech 2010-2020 (v %).....	46

Seznam grafů

Graf 1: Míra nezaměstnanosti v České republice v letech 2010-2021 (v %)	34
Graf 2: Vývoj růstu HDP v České republice v letech 2010-2021 (v %)	39
Graf 3: Míra nezaměstnanosti ve Španělském království v letech 2010-2021 (v %).....	42
Graf 4: Vývoj HDP ve Španělském království v letech 2010-2021 (v %).....	47
Graf 5: Míry nezaměstnanosti v České republice, Španělském království a Evropské unii v letech 2010-2021 (v %).....	49
Graf 6: Vývoj HDP v České republice, Španělském království a Evropské unii v letech 2010-2021 (v %)	50

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

INE – Instituto Nacional de Estadística

Eurostat – Evropský statistický úřad

ILO – Mezinárodní organizace práce

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

PNO – podíl nezaměstnaných osob

1 Úvod

Nezaměstnanost patří vedle hospodářského cyklu a inflace k zásadním makroekonomickým nestabilitám. Nezaměstnanost je jedním z nejsledovanějších ukazatelů národního hospodářství. Je běžnou součástí dnešní doby a kdykoliv může postihnout každého s nás. K nezaměstnanosti dochází, když poptávka po pracovních místech je vyšší než nabídka práce a trh práce je tedy v nerovnováze. Můžeme ji také definovat jako stav ekonomiky, kdy osoby v produktivním věku, které jsou schopné práce a osoby přející si pracovat, nemohou najít práci. Nezaměstnanost představuje nejen problém ekonomický, ale také sociální, psychologický a politický.

Ztráta zaměstnání je velký zásah do života lidí a má velmi negativní dopady. Nepříznivě ovlivňuje nejen hospodářskou situaci státu, ale také spokojenost a zdraví lidí. Dlouhodobě nezaměstnaný člověk totiž nezískává odměnu pro uspokojení svých potřeb, ztrácí pracovní návyky a dovednosti. Dlouhodobá nezaměstnanost se může projevat ztrátou sebedůvěry, může vést k sociální izolaci a rozbití sociálních vazeb.

Ekonomické dopady se projevují zejména ztrátou produkce ekonomiky, zvýšením výdajů ze státního rozpočtu a snížením jeho příjmů. Přestože nezaměstnanost představuje problém pro ekonomiky států, můžeme najít i její pozitivní stránku. Pokud netrvá příliš dlouho a nedosahuje příliš vysokých hodnot, může napomoci optimální alokaci zdrojů v ekonomice.

Státy proti nezaměstnanosti bojují pomocí nástrojů politiky zaměstnanosti. Aktivní politika zaměstnanosti má za cíl snižování nezaměstnanosti pomocí odstraňování nevýhodných podmínek pro cílové skupiny obyvatelstva. Mezi její nástroje, jimiž je realizována, patří např. rekvalifikace, veřejně prospěšné práce a další. Pasivní politika zaměstnanosti se podílí na vytváření sociálně přijatelných podmínek pro občany dočasně nezaměstnané vyplácením podpor v nezaměstnanosti a poskytuje možnost dřívějšího odchodu do důchodu.

Nezaměstnanost je stále aktuálním a diskutovaným tématem, kterým se zabývají všechny světové ekonomiky. Proto je důležité, aby státy řešily, proč nezaměstnanost vzniká a hledat způsoby, jak ji řešit.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza vývoje nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie: České republice a Španělském království ve zvoleném časovém období. Dílčím cílem je identifikace hlavních problémů na trhu práce a identifikace faktorů, které ovlivňují nezaměstnanost ve vybraných zemích.

2.2 Metodika

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické.

Teoretická část byla zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých autorů a rovněž byly čerpány aktuální informace z internetových zdrojů. V této části byly vymezeny pojmy jako je nezaměstnanost, příčiny jejího vzniku, její dopady a druhy nezaměstnanosti. Dále co je trh práce, nabídka a poptávka práce, hrubý domácí produkt, inflace a také cíle a formy státní politiky zaměstnanosti.

V praktické části byla provedena analýza vývoje základních makroekonomických ukazatelů ve vybraných ekonomikách v letech 2010-2021. Některé údaje byly však zmíněny pouze do roku 2020 z důvodu nedostupnosti údajů za rok 2021. Vždy byla uvedena nejprve stručná charakteristika vybraných zemí. Dále byla provedena analýza vývoje nezaměstnanosti, analýza vývoje nezaměstnanosti v jednotlivých krajích České republiky a autonomních společenstvích Španělského království a pro lepší pochopení problému byla prozkoumána nezaměstnanost dle věkových skupin, pohlaví a úrovně vzdělání. Což vedlo k identifikaci skupin s vysokou mírou nezaměstnanosti a k identifikaci příčin vzniku nezaměstnanosti ve zvolených zemích. Dále byla provedena analýza vývoje hrubého domácího produktu v obou zemích. V kapitole Výsledky a diskuse na konci práce byly shrnuty výsledky vycházející z praktické části práce.

Pro lepší orientaci v datech byly použity grafy, které obsahují jednotlivé údaje daných zemí. Použity byly také tabulky pro přehlednější zobrazení vybraných údajů. V práci byla použita metoda deskripce a komparativní analýzy. Aktuální data byla čerpána převážně z Českého statistického úřadu, Španělského statistického úřadu a Statistického úřadu Evropské unie Eurostatu.

3 Teoretická východiska

3.1 Trh práce

Trh práce je trhem primárního výrobního faktoru. Jde o místo, kde dochází ke střetu nabídky práce a poptávky po práci. Je to trh jako každý jiný, ale přesto výjimečný. Schopnost pracovat je totiž vázána na člověka. Každý má jiné schopnosti, nadání, talent, jiné životní a pracovní zkušenosti (Brožová, 2003, str. 13).

Trh práce je tvořen třemi základními faktory:

- nabídkou práce,
- poptávkou po práci
- a cenou práce neboli mzdou.

Z jedné strany je tedy ovlivňován poptávkou po pracovních silách a z druhé strany nabídkou pracovních sil. Aby bylo možné pružně reagovat na měnící se potřeby a požadavky společnosti, je potřeba, aby vedle výrobce existovala také nabídka pracovních sil, která bude, co se týče kvalifikace a profesní struktury, schopna potřeby a požadavky realizovat.

Trh práce je místem, kde se střetává zaměstnavatel a potenciální zaměstnanec, kteří se domlouvají na mzdě, pracovní době atd. Výsledkem jednání na pracovním trhu mezi zaměstnavateli a zaměstnanci je rozmístění lidí do různých zaměstnání, regionů, odvětví a firem za různé mzdy. Takové rozmístění slouží k uspokojení osobních potřeb jednotlivců, ale i potřeb společnosti. Prostřednictvím trhu práce je rozmíst'ován nejvýznamnější z národních zdrojů – práce (Jírová, 1999, str. 7).

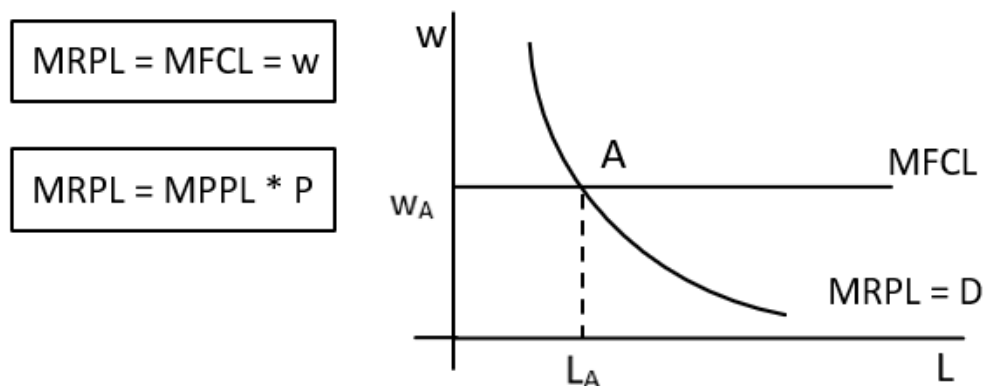
3.1.1 Poptávka po práci

Poptávku po práci vytvářejí na trhu práce firmy. Poptávka po práci je odvozenou poptávkou od poptávky po finálních statcích, tedy po službách a výrobcích, které se pomocí práce vyrábí, a která zároveň závisí na omezeních, ve kterých firma pracuje nebo s nimiž firma pracuje. Jde také o to, jaké je postavení firmy na trhu práce, jaké využívá technologické postupy při výrobě a jaké jsou její cíle (Jírová, 1999, str. 9).

Je určena mezním produktem práce. Podnikatel má zájem a je ochoten najímat práci, jestliže příjem z mezního produktu bude větší než náklady na její získání. Pokud dojde

k rovnosti, pak podnikatel nemá zájem o dodatečné jednotky práce (Buchtová, 2002, str. 62–63).

Obrázek 1: Křivka poptávky po práci

Zdroj: Vlastní zpracování dle IUS Wiki, 2021

Příjem z mezního produktu práce ($MRPL$ – marginal revenue from product) je násobek mezního fyzického produktu práce ($MPPL$ – marginal physical product) a ceny produktu (P). Při vyšších mzdových sazbách (w) je poptáváno méně práce (L). Naopak při nižších mzdových sazbách je poptáváno více práce.

Hlavními determinanty poptávky po práci jsou (Jírová, 1999, str.9):

- cena práce charakterizována mzdou,
- poptávka po produktech a cena těchto produktů,
- produktivita práce,
- ceny ostatních vstupů (kapitálu, půdy),
- očekávané budoucí tržby
- a dostupná pracovní síla.

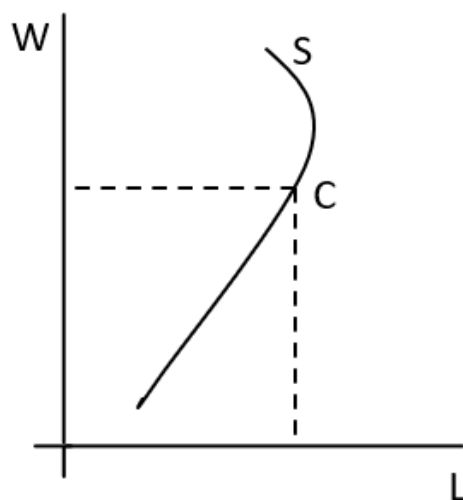
3.1.2 Nabídka práce

Nabídka práce je na trhu zastoupena domácnostmi. Spotřebitel má možnost volby. Může pracovat a získávat mzdu, anebo nepracovat a mít volný čas (Brožová, 2003, str. 17).

Porovnává tedy užitek z volného času s užitek, který těží z výrobků a služeb, jež nakoupí za mzdu, kterou získává tím, že obětuje volný čas a nabízí více práce. Lze říct, že mzda je cena volného času.

Důchodový efekt růstu mzdové sazby vede ke zvýšení nákupu volného času a ke snížení nabízeného množství práce (Brožová, 2003, str. 18-19).

Obrázek 2: Křivka nabídky práce

Zdroj: Vlastní zpracování dle IUS Wiki, 2021

S růstem mezd (W) se zvyšuje množství nabízené práce (L). Pokud mzdová sazba dosahuje bodu C, začíná důchodový efekt převažovat nad substitučním efektem, což díky vyšší mzdě umožňuje lidem upřednostňovat volný čas před pracovním časem.

Hlavní determinanty nabídky práce jsou (Jírová, 1999, str. 9):

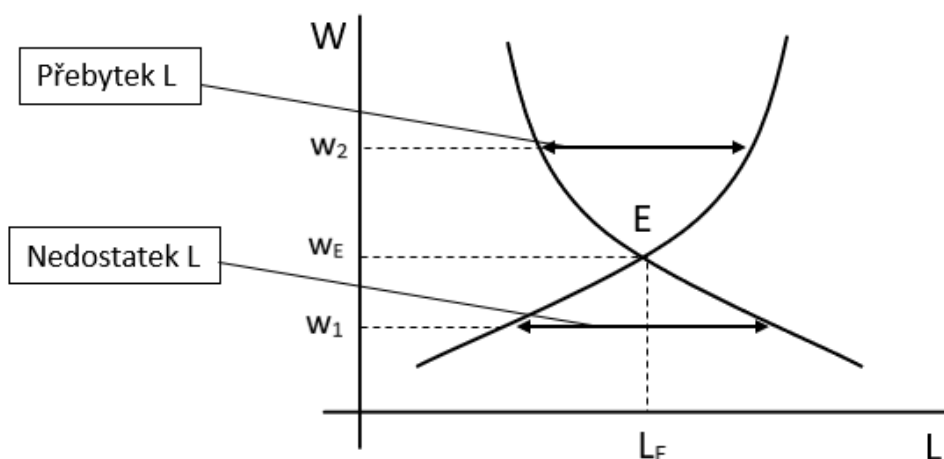
- reálné mzdy (současná i očekávaná úroveň),
- jmění (majetek),
- mimopracovní příjmy,
- demografický vývoj,
- míra ekonomické aktivity obyvatelstva,
- úroková míra,
- kultura a společenské tradice.

3.1.3 Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce vzniká při určité výši mzdové sazby a při určitém množství práce. Je dána průsečíkem křivky poptávky po práci a křivky nabídky práce. V tomto bodě dochází k tzv. vyčištění trhu práce a dostává se do rovnováhy. Je poptáváno a nabízeno rovnovážné množství při rovnovážné mzdové sazbě.

Jestliže je mzdová sazba vyšší než rovnovážná, dochází k přebytku na trhu práce a vzniká nezaměstnanost. Pokud však je mzdová sazba nižší, je na trhu práce nedostatek pracovní síly (Jírová, 1999, str. 10).

Obrázek 3: Rovnováha na trhu práce

Zdroj: Vlastní zpracování dle IUS Wiki, 2021

3.2 Nezaměstnanost

K nezaměstnanosti dochází tehdy, kdy poptávka po pracovních místech je vyšší než nabídka práce a trh práce je tedy v nerovnováze. Můžeme ji definovat jako stav ekonomiky, kdy osoby v produktivním věku, které jsou schopné práce a osoby přející si pracovat nemohou najít práci. Nezaměstnanost se vyjadřuje pomocí míry nezaměstnanosti (Jírová, 1999, str. 17-18).

Nezaměstnanost je makroekonomický problém, ale také je složitým společenským problémem. Ztráta zaměstnání je pro mnoho lidí nepříjemná situace, která znamená pokles životní úrovně a ekonomickou nejistotu do budoucnosti.

Pro spoustu lidí je práce pouze zdroj osobního důchodu pro zajištění svých potřeb. Ale pro spoustu lidí je to také smysluplná činnost, která naplňuje část jejich života a vyřazení z tohoto pracovního procesu vnímají jako zpochybnění jejich schopností uplatnit se ve společenských vztazích a být plnohodnotnými členy společnosti (Brožová, 2003, str. 76-77).

Za nezaměstnané se považují osoby, které jsou schopny pracovat, jsou připravené během určité doby (např. 3 týdny) do práce nastoupit nebo osoby, které aktivně práci vyhledávají. Jsou registrované na úřadu práce nebo hledají přímo ve firmách.

Za zaměstnané jsou považovány osoby, které vykonávají placené zaměstnání nebo samy podnikají. Také jsou to osoby, které práci mají, ale právě nepracují – jsou nemocní nebo na mateřské dovolené.

Zaměstnaní a nezaměstnaní dohromady představují ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli pracovní sílu země. Lidé, kteří nepatří ani do jedné ze skupin, jako jsou studenti, důchodci či ženy v domácnosti, jsou ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (Brožová, 2003, str. 77).

3.2.1 Měření nezaměstnanosti

Nezaměstnanost měříme pomocí míry nezaměstnanosti, kterou vypočítáme jako podíl počtu nezaměstnaných k celkovému počtu ekonomicky aktivních.

$$\text{míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných}}{\text{celkový počet ekonomicky aktivních}} \times 100 \quad (1)$$

Podle Jírové (1999) můžeme nezaměstnanost posuzovat i jinými měřítky. Můžeme sledovat tzv. specifické míry nezaměstnanosti, kterých je sedm:

1. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti – vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných déle než 13 týdnů k celkovému počtu ekonomicky aktivních. Vylučuje tedy krátce nezaměstnané, kteří pouze mění zaměstnání.

2. Míra propuštěných z práce – vyjadřuje podíl lidí, kteří právě ztratili zaměstnání k celkovému počtu ekonomicky aktivních. Zaměřuje se na osoby, pro které ztráta zaměstnání znamená ztrátu jediných příjmů.
3. Míra nezaměstnaných dospělých – vyjadřuje podíl nezaměstnaných starších 25 let k počtu ekonomicky aktivních starších 25 let.
4. Míra nezaměstnaných hledajících úplné zaměstnání – vyjadřuje podíl osob, které hledají zaměstnání na celou dobu k celkovému počtu ekonomicky aktivních lidí pracujících na plný úvazek.
5. Běžná míra nezaměstnanosti.
6. Míra zahrnující lidi pracující z ekonomických důvodů na zkrácenou pracovní dobu – vyjadřuje podíl osob, které hledají úplné zaměstnání + polovinu těch, kteří hledají práci na zkrácenou pracovní dobu + polovinu těch, kteří již takto pracují k celkovému počtu ekonomicky aktivních sníženou o polovinu pracujících na částečnou pracovní dobu.
7. Míra zohledňující rezignované pracovníky – základ výpočtu této míry je stejný jako u míry zahrnující lidi pracující z ekonomických důvodů na zkrácenou pracovní dobu, ale do čítele i jmenovatele jsou přičteny ještě osoby, které by chtěly pracovat, ale nevěří, že mohou práci najít.

3.2.2 Přirozená míra nezaměstnanosti

Přirozená míra nezaměstnanosti je jeden z nejdůležitějších ukazatelů charakterizujících trh práce. Týká se úrovně nezaměstnanosti, která z dlouhodobého hlediska v ekonomice převažuje.

Je dosažena, když je ekonomika ve stavu dlouhodobé rovnováhy neboli když se ekonomika pohybuje na úrovni potenciálního produktu. V takové situaci země optimálně využívá své zdroje a pokud existuje nezaměstnanost, pak jde o nezaměstnanost dobrovolnou.

Koncept přirozené míry nezaměstnanosti se v průběhu let vyvíjel. V současné době je spojována s inflačním vývojem, kde je definována jako míra nezaměstnanosti, kdy je inflace stabilní a v ekonomice nesílí inflační tlaky (Jurečka a kol., 2017, str. 141-142).

Přirozenou míru nezaměstnanosti ovlivňuje mnoho faktorů. Obecnými determinanty přirozené míry nezaměstnanosti jsou čas, který vyžaduje hledání práce a nepružnost nominálních mezd. Mezi další determinanty patří (Brčák et al., 2014, str. 142-144):

- demografická skladba obyvatelstva,
- podpora osob v nezaměstnanosti,
- státem garantovaná minimální mzda,
- rekvalifikační systém,
- tempo růstu rozdílných sektorů ekonomiky,
- efektivní mzdy,
- celkový systém sociálního zabezpečení
- a další ekonomické, sociální, historicko-institucionální a jiné faktory.

3.2.3 Obecná míra nezaměstnanosti

Obecná míra nezaměstnanosti je vypočítávána Českým statistickým úřadem. Vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech). Zjišťuje se výběrovým šetřením pracovních sil, které provádějí tazatelé Českého statistického úřadu na vzorku náhodně vybraných domácností. Spolu s nezaměstnaností se zjišťují také počty nezaměstnaných a ekonomicky neaktivních osob, pracovní podmínky a odpracovaná doba.

Pro účely České republiky je možné tento ukazatel třídit regionálně pouze na úrovni krajů. Pro menší území ztrácí vypovídací hodnotu kvůli narůstající výběrové statistické chybě.

Je mezinárodně srovnatelný a vychází z doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce (ILO) (ČSÚ, 2021).

3.2.4 Podíl nezaměstnaných osob

Podíl nezaměstnaných osob od listopadu 2012 nahradil míru registrované nezaměstnanosti. Tento ukazatel zveřejňuje Ministerstvo práce a sociálních věcí a vyjadřuje procentuální podíl registrovaných nezaměstnaných ze všech obyvatel v práceschopném věku 15-64 let.

Údaje jsou dostupné až do úrovně obcí, protože datovými zdroji jsou evidence a podíl nezaměstnaných osob tak nemá výběrovou chybu.

Podíl nezaměstnaných osob však nemá odpovídající protějšek pro mezinárodní srovnání, a tak může sloužit pouze pro vnitrostátní použití (ČSÚ, 2021).

3.3 Druhy nezaměstnanosti

Existuje několik druhů nezaměstnanosti a rozlišují se na základě mnoha kritérií. Z hlediska příčiny vzniku je rozlišována nezaměstnanost frikční, strukturální, cyklická a sezónní (Brčák et al., 2014, str. 145).

Dle Brožové (2003) můžeme dále rozlišovat podle dalších kritérií např. nezaměstnanost dobrovolnou a nedobrovolnou.

3.3.1 Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost se považuje za nezaměstnanost dobrovolnou a je součástí přirozené míry nezaměstnanosti. Vzniká, když zaměstnané osoby opustí svá pracovní místa a hledají si nová. Buď své místo opustili dobrovolně a hledají si takové, které by bylo lépe placené nebo ztratili práci z důvodu např. organizačních změn ve firmách nebo hledají zaměstnání v blízkosti svého nového bydliště.

Velký podíl v kategorii nezaměstnaných mají také mladí lidé, kteří po dokončení školy poprvé vstupují na trhy práce a hledají si takovou práci, která by jim nejvíce vyhovovala a odpovídala jejich schopnostem. Tito lidé ale většinou nepřijmou hned první nabídku, protože si chtějí vybrat a čekají na lepší příležitost. Je třeba zmínit, že informace o uchazečích o práci a o volných pracovních místech se mezi firmami a pracovníky šíří pomalu a nedokonale. To však záleží na četnosti a kvalitě práce pracovních úřadů, flexibilitě inzerátů atd.

Úsilí lidí hledat si nové a lepší pracovní místo závisí také na podporách v nezaměstnanosti, protože čím jsou vyšší a jsou poskytovány delší dobu, tím raději budou lidé pokračovat v hledání pracovního místa. Poskytování vysoké podpory v nezaměstnanosti tedy přirozenou míru nezaměstnanosti ještě zvyšuje (Brožová, 2003, str. 82-83).

3.3.2 Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost vzniká tehdy, kdy klesá poptávka po profesích v určitých odvětvích, zatímco v jiných odvětvích poptávka roste. Aby však pracovníci mohli nastoupit do nových odvětví, musí získat novou kvalifikaci. Projít rekvalifikací, změnit zaměstnání a nově si zvykat není pro člověka příliš snadné. Především pro starší pracovníky.

Dále jsou strukturální nezaměstnaností ohroženy také vdané ženy, rodiče s dětmi, osoby s nízkou kvalifikací a osoby se zdravotním postižením (Dvořáková a kol., 2012, str. 68-69).

Pokud jde o nezaměstnanost krátkodobou, pak je považována za nezaměstnanost dobrovolnou. Nesmí se však změnit v nezaměstnanost dlouhodobou, kdy pro pracovníky není dlouho k dispozici nové pracovní místo (Brožová, 2003, str. 84).

3.3.3 Cyklická nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost představuje odchylku skutečné nezaměstnanosti od její přirozené míry. Je považována za dobrovolnou nezaměstnanost. Způsobuje ji pokles v hospodářském cyklu, tzn. Snížení celkové úrovně výdajů a produkce v ekonomice (Brčák et al., 2014, str. 145-146).

Pokud se celkové výdaje a produkt snižují, nezaměstnanost se zvyšuje prakticky v každém odvětví. Cyklická nezaměstnanost trvá většinou několik měsíců až do té doby, kdy opět nezačne růst národní produkce a dokud se nezvýší poptávka po práci. Cyklická nezaměstnanost je vážný ekonomický, sociální a politický problém (Jírová, 1999, str. 20).

3.3.4 Sezónní nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnanost je součástí frikční nezaměstnanosti. Jde o nezaměstnanost, která je spojena s určitým obdobím neboli sezónou. Vyskytuje se v odvětvích, která jsou ovlivňována ročním obdobím. Je typická například pro zemědělství, cestovní ruch, stavebnictví apod. (Brčák et al., 2014, str. 145-146).

3.3.5 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Nezaměstnanost můžeme analyzovat také podle toho, zda jsou pracovníci nezaměstnaní dobrovolně či nedobrovolně.

Dobrovolně nezaměstnaný je ten, kdo přijme práci pouze za takovou mzdu, která je vyšší než mzda, která je v daném odvětvovém trhu běžná. Protože hledají vyšší mzdu, nemohou ji najít. Někteří se po neúspěchu v hledání svého pracovního místa rekvalifikují, mění profesi a uplatňují se na jiném odvětvovém trhu. Jiní nechtějí pracovat radši vůbec, než aby pracovali za nižší mzdu, než by si představovali.

Jestliže nenajdou práci, která by byla podle jejich představ, mohou začít upřednostňovat život ze sociálních dávek. Čím jsou však nižší a doba jejich poskytování kratší, bývá kratší i dobrovolná nezaměstnanost. Poté už lidé mají zájem si pracovní místo hledat. Registrují se na úřadech práce, protože doufají, že jim úřad pomůže najít práci za mzdu, dle jejich představ a také budou pobírat podporu v nezaměstnanosti.

Naopak nedobrovolně nezaměstnaní chtějí pracovat, hledají si práci a jsou ochotni přijmout práci za mzdu, která na trhu převládá nebo někteří i za nižší mzdu, ale nemohou práci najít. Nedobrovolná nezaměstnanost postihuje především osoby, pro které je rekvalifikace a změna profese velmi obtížná. Způsobuje ekonomické potíže, ale také sociální a psychické problémy lidem, kteří se s ní nedokážou dobře vyrovnat (Brožová, 2003, str. 85-86).

3.4 Dopady nezaměstnanosti

Ekonomové považují nezaměstnanost hned vedle inflace za druhé makroekonomické zlo, které s sebou přináší řadu dopadů.

Ztráta práce je velký zásah do života lidí a má velmi negativní dopady. Pokud člověk nemá práci dlouhodobě, nezískává tak ani odměnu pro uspokojení svých potřeb, ztrácí pracovní návyky a dovednosti.

V základním členění můžeme dopady nezaměstnanosti členit do dvou skupin. A to mezi ekonomické a sociální (Jurečka a kol., 2017, str. 145).

3.4.1 Ekonomické dopady

Pokud existuje vysoká nezaměstnanost, pak země nevyrabí na hranici svých produkčních možností, protože část zdrojů, jak pracovních, tak kapitálových není využita.

V takové situaci dochází ke ztrátě produktu ekonomiky, jenž můžeme definovat pomocí Okunova zákona. Okunův zákon lze stručně interpretovat: „Zvýší-li se skutečná míra nezaměstnanosti o 1 % oproti přirozené míře nezaměstnanosti, poklesne reálný produkt o 2-3 % oproti hodnotě potenciálního produktu“. Při propadu hospodářství firmám klesají zisky, a tak propouští zaměstnance. Naopak při konjunktúře, tedy zvýšení hospodářského výkonu, firmy pracovní místa vytvářejí (Jurečka a kol., 2017, str. 145).

Dále vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti může vzniknout nebo se zvyšovat schodek státního rozpočtu. A to z důvodu vyplacení podpory v nezaměstnanosti, dalších výdajů, které jsou spojeny s financováním úřadů práce a s aktivní politikou zaměstnanosti.

Snižují se daňové příjmy státního rozpočtu, které se odvíjejí od výše mezd a platů zaměstnaných osob a ze zisku právnických osob. O tyto příjmy stát přichází při propouštění zaměstnanců a snižování produkce.

Dalším výpadkem v daňových příjmech mohou být nižší výběry nepřímých daní (DPH a spotřební daň), protože nízký disponibilní důchod rodin, kvůli nezaměstnanosti jednoho či více členů domácnosti, neumožňuje nakupovat takové množství zboží, jako kdyby byli zaměstnaní a získávali mzdu. Díky nezaměstnanosti, propouštění zaměstnanců a snižování produkce jsou pak nižší i odvody na příspěvky na sociální politiku a veřejné zdravotní pojištění (Brčák et al., 2014, str. 146).

Nezaměstnanost je pro ekonomiku i jednotlivce především zlem, ale i přesto můžeme najít její pozitivní stránku. Pokud netrvá příliš dlouho a nedosahuje příliš vysokých hodnot, pak napomáhá optimální alokaci zdrojů v ekonomice.

Lidé si snaží najít takové zaměstnání, které jim bude nejvíce vyhovovat jak po stránce mzdové a kvalifikační, tak z hlediska náplně práce. Pokud však nemohou takovou práci najít, nemusejí vzít hned první příležitost a raději zůstávají nadále nezaměstnanými a mají tak dostatek času na hledání pracovní pozice, která by odpovídala jejich požadavkům. Takové pracovní místo bývá pro pracovníky motivací k podávání vyšších výkonů, protože si jej lidé snaží udržet.

Pokud v ekonomice existuje vysoký počet nezaměstnaných a přetrvává hrozba ztráty zaměstnání, protože zaměstnavatel může lehce najít náhradu za málo výkonného pracovníka. To motivuje zaměstnance ke zvyšování produktivity práce, což se nakonec projeví zvýšení

efektivnosti nejen z pohledu jedné firmy, ale také ekonomiky jako celku (Jurečka a kol., 2017, str. 145-147).

3.4.2 Sociální dopady

U dlouhodobě nezaměstnaných lidí po určité době dochází ke změnám, které jim ztěžují jejich návrat do zaměstnání. Takové změny způsobují úpadek jejich lidského kapitálu. Lidé ztrácejí zkušenosti, schopnosti a praktické i teoretické znalosti, které si získávali a udržovali prací. Proto takový člověk po nástupu do nového zaměstnání není schopen podávat takové výkony, které podával před propuštěním z bývalého zaměstnání.

Po několika nezdarech při hledání nového zaměstnání a tím i s prodlužující se dobou nezaměstnanosti se může u člověka začít vytrácet zájem pracovat. Zvykne si na pobírání sociálních dávek a dostatek volného času. Negativními dopady pak mohou být změny ve vnímání času a rozbití denní struktury nezaměstnaného.

Se ztrátou zaměstnání je úzce spojen pokles životní úrovně. Proto může s růstem nezaměstnanosti růst i počet trestných činů, díky nimž si někteří snaží opatřit finanční prostředky pro uspokojení jejich potřeb a obnovení jejich původního životního standardu. Růst kriminality pak může dále vyvolávat zvyšování výdajů ze státního rozpočtu na zajištění policejní služby, soudnictví nebo vězeňské služby.

Ztráta zaměstnání vede také k sociální izolaci a může zcela narušit a rozbít vztahy mezi členy rodiny. Byla prokázána závislost mezi délkou trvání nezaměstnanosti a zhoršením zdravotního stavu, a to jak fyzického, tak psychického. K závažným průvodním jevům nezaměstnanosti patří také ztráta sebeúcty a podlomené sebevědomí. Nezaměstnaní mohou podlehnout smutku a depresím, které často řeší konzumací alkoholu nebo požíváním drog. Častěji také dochází k sebevraždám než u ostatní populace, které mají pro okolí signalizovat psychické potíže u takové osoby (Jurečka a kol., 2017, str. 145-147).

3.5 Politika zaměstnanosti

Politiku zaměstnanosti můžeme definovat jako „soubor opatření, kterými jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil“ (Kliková, Kotlán, 2019, str. 256).

Cílem politiky zaměstnanosti je dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivní využití zdrojů pracovních sil a zabezpečení práva občanů na zaměstnání, bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, náboženství, politické nebo jiné smýšlení atd. Je výsledkem úsilí státu, zaměstnavatelů, firem, zaměstnanců a odborů.

Lze ji obecně chápat ve třech úrovních – mikroekonomické, makroekonomické a regionální.

Jsou rozlišovány dvě skupiny politiky zaměstnanosti. A to jsou aktivní politika zaměstnanosti a pasivní politika zaměstnanosti (Brčák et al., 2014, str. 147).

3.5.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti má za cíl snižování nezaměstnanosti neboli podporu zaměstnanosti pomocí odstraňování nevýhodných podmínek pro cílové skupiny obyvatelstva. Podporuje sociálně ekonomický rozvoj v regionech, snižuje finanční náročnost státního rozpočtu na pasivní politiku, zabezpečuje informační a zprostředkovatelské služby, poskytuje příležitost sebezaměstnávání a další. Je zabezpečována Ministerstvem práce a sociálních věcí a Úřadem práce (Jírová, 1999, str. 30).

Mezi nástroje, nimiž je realizována patří zejména (Dvořáková, 2012, str. 87-89):

- rekvalifikace,
- veřejně prospěšné práce,
- příspěvek na zapracování,
- investiční pobídky,
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program,
- společensky účelná pracovní místa,
- opatření pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením,
- a poradenství.

Rekvalifikace je poskytována uchazečům nebo zájemcům o zaměstnání v případě nesouladu struktury poptávky na trhu práce a struktury nabídky pracovních sil. Spočívá v rozšíření stávající kvalifikace nebo získání nové kvalifikace uchazeče a umožňuje mu tak získat nové nebo další uplatnění ve vhodném zaměstnání.

Náklady na rekvalifikace platí za účastníka úřad práce, popřípadě mu poskytuje i příspěvek na úhradu prokázaných nutných nákladů spojených s rekvalifikací (stravné, jízdné, ...). Maximální částkou, kterou je možno poskytnout je 50 000 Kč. Odmítne-li však uchazeč o zaměstnání bez vážného důvodu nastoupit do zaměstnání, které je odpovídající jeho nově získané rekvalifikaci, hradí si náklady rekvalifikace sám (Dvořáková, 2012, str. 88).

Příspěvek na zapracování je možné poskytnout zaměstnavateli na základě dohody, pokud přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému je při zprostředkování zaměstnání věnována zvýšená péče.

Maximální doba poskytování tohoto příspěvku je 3 měsíce a může činit měsíčně maximálně polovinu mzdy na jednu fyzickou osobu, která se zapracovává (Dvořáková, 2012, str. 89).

Veřejně prospěšné práce jsou časově omezené pracovní příležitosti, především pro obtížně umístitelné a dlouhodobě nezaměstnané uchazeče o zaměstnání evidované Úřadem práce.

Taková místa vytváří zaměstnavatel na základě písemné dohody s Úřadem práce, nejdéle však na dobu 12 po sobě jdoucích měsíců ode dne sjednaného nástupu uchazeče o zaměstnání do pracovního poměru. Úřad práce pak může zaměstnavateli poskytnout příspěvek až ve výši skutečně vyplacených mzdových nákladů včetně sociálního a zdravotního pojištění (Dvořáková, 2012, st. 89).

3.5.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti se podílí na vytváření sociálně přijatelných podmínek pro občany dočasně nezaměstnané vyplácením podpor v nezaměstnanosti a poskytuje možnost dřívějšího odchodu do důchodu. Každý stát stanoví různé podmínky, které musí jedinec splnit, aby měl nárok na podporu v nezaměstnanosti (Jírová, 1999, str. 30).

Pasivní politika zaměstnanosti, i přes její důležitost, může být kritizována. Protože pokud jsou podmínky nárokování podpor příliš vstřícné, může to demotivovat nezaměstnané v aktivním hledání nového pracovního místa (Dvořáková, 2012, str. 147).

Nástroje na ovlivňování zaměstnanosti směřují jak na osoby nezaměstnané, tak i osoby zaměstnané. Stát má možnost ovlivňovat jak poptávku po práci, tak i nabídku práce.

Dle Brčáka et al. (2014) může poptávku po práci ovlivňovat tím, že mění:

- věk odchodu do důchodu a podmínky setrvání v zaměstnání i po dosažení důchodového věku,
- příspěvky zaměstnavatelům, kteří přijmou nového pracovníka z určité skupiny,
- maximální pracovní dobu, práci přesčas,
- podmínky ochrany proti neoprávněnému propouštění z práce,
- podmínky zaměstnávání přistěhovalců
- a další.

Nabídku práce dle Brčáka et al. (2014) může stát ovlivnit tím, že mění:

- podmínky a výši placené mateřské a rodičovské dovolené,
- podněty k zaměstnávání zahraničních pracovníků na domácím trhu práce,
- rozsah povinné školní docházky,
- rekvalifikační kurzy a další formy vzdělávání,
- podporu regionální migrace,
- podporu začínajícím podnikatelům,
- minimální mzdu
- a další.

3.6 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) se používá pro určování výkonnosti ekonomiky státu. Měří objem finální produkce, který byl vytvořen za určité období výrobními faktory, které působily na území státu. Časovým obdobím bývá obvykle jeden rok. V mezinárodních srovnáních se také používá HDP na obyvatele. Hrubý domácí produkt určuje Český statistický úřad (Brčák et al., 2014, str. 20).

Abychom odlišili růst množství vyprodukovaných výrobků a služeb od růstu jejich cen, rozlišujeme nominální a reálné HDP.

Nominální HDP je vypočítán v běžných cenách, tzn. V cenách, které převládají na trhu v době, za kterou je HDP počítán. Z každodenního života víme, že ceny výrobků a služeb nejčastěji rostou. Například pokud by se ceny během roku zvýšily v průměru o 10 %, znamenalo by to, že HDP vypočítaný v těchto cenách by bylo pro další rok o 10 % vyšší, a to i v případě, kdy se množství vyprodukovaných výrobků a služeb vůbec nezmění. Cenové změny snižují vypovídací schopnost nominálních makroekonomických agregátů a znemožňují jejich seriózní meziroční srovnání. Zajímá-li nás tedy skutečná produkce v ekonomice, musíme sledovat údaje o reálném HDP.

Reálný HDP je vypočítán ve stálých cenách, tzn. v cenách očištěných od změn. Stálými cenami jsou ceny toho období, které stanovíme jako období výchozí. Například stanovíme jako výchozí období rok 2016. Měříme-li pak hrubé domácí produkty vytvořené v dalších letech (2017, 2018 atd.) v cenách roku 2016, měříme je ve stálých cenách a považujeme je za reálné produkty. Z velikosti reálných produktů vytvořených v jednotlivých letech můžeme tedy usuzovat o skutečném ekonomickém růstu, nebo poklesu.

Setkáváme-li se proto s makroekonomickými ukazateli, měli bychom se vždy zajímat o to, zda byly ukazatele vypočítány ve stálých nebo běžných cenách (Jurečka a kol., 2017, str. 29).

3.6.1 Metody výpočtu HDP

Hrubý domácí produkt je tedy peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky a může být určen třemi metodami (Brčák et al., 2014, str. 21):

- produkční metodou,
- výdajovou metodou
- a důchodovou metodou.

Produkční metodou se HDP počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých sektorů nebo odvětvích a čistých daní na produkty (které nejsou rozvrženy do sektorů a odvětví), za národní hospodářství celkem, kde na straně zdrojů zachycuje produkce a na

straně užití mezispotřebou. Dále je strana zdrojů za národní hospodářství doplněna o daně, snížené o dotace na výrobky.

$$\text{HDP} = \text{produkce} - \text{mezispotřeba} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty} \quad (2)$$

Zdroj: Vlastní zpracování dle Brčáka et al., 2014

Výdajovou metodou vypočítáme hrubý domácí produkt jako součet výdajů domácností na spotřebu (C), výdajů na investice (I), dále vládních výdajů na nákupy zboží a služeb (G) a k tomu přičteme hodnotu čistého exportu (NX), kterou získáme rozdílem mezi exportem (X) a importem (M).

$$\text{HDP} = C + I + G + (X - M) \quad (3)$$

Zdroj: Vlastní zpracování dle Jurečky a kol., 2017

Důchodovou metodou se HDP počítá jako součet národního důchodu, který je představován součtem příjmů domácností, amortizace a nepřímých daní.

$$\text{HDP} = \text{mzdy a platy (včetně ostatních náhrad zaměstnancům)} + \text{zisky firem} + \text{renty} + \text{čisté úroky} + \text{amortizace} + \text{nepřímé daně} - \text{subvence} \quad (4)$$

Zdroj: Vlastní zpracování dle Brčáka et al., 2014

3.7 Inlace

Inlace je v ekonomice jeden z nejužívanějších termínů. Všeobecně je inflace výrazně negativním jevem, který má negativní dopady na život lidí.

Dle Brčáka et al. (2014) ji můžeme definovat jako: „*projev ekonomické nerovnováhy, jehož vnějším znakem je růst cenové hladiny*“.

Inlace představuje nepřetržitý růst cenové hladiny v čase, který zachycuje veškeré služby a zboží. Zdražování můžeme vidět na zvyšující se ceně benzínu, bydlení, jídla a dalšího zboží. Současně dochází k růstu množství peněz v ekonomice a tím i k poklesu kupní síly peněžní jednotky. Inflace současně znamená také znehodnocení peněz (vkladů), ve vztahu k míře inflace.

Obecně vyjadřuje inflace růst spotřebitelských cen. Konkrétním kvantitativním vyjádřením je tzv. míra inflace, což je změna cenového indexu v procentech oproti minulému období. Nejčastěji se míra inflace π_t měří pomocí indexu inflace (Brčák et al., 2014, str. 173).

$$\pi_t(P_t) = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} * 100 \quad (5)$$

Zdroj: Vlastní zpracování dle Brčáka et al., 2014

V praxi je dle Brčáka et al. (2014) míra inflace zpravidla měřena:

- indexem spotřebitelských cen (CPI), který vyjadřuje velikost změny výdajů spotřebitelů (domácností) na nákup spotřebitelských statků,
- indexem cen výrobců (PPI), který vyjadřuje změnu cen výrobků
- a cenovým deflátorem HNP (HDP), který vyjadřuje změny cen všech statků, jenž jsou součástí hrubého domácího produktu.

V České republice se index inflace měří na základě spotřebního koše, který upřesňuje Český statistický úřad. Do spotřebního koše jsou zařazeny nejdůležitější spotřební předměty a služby, které prezentují hlavní výdajové položky obyvatelstva, jako je např.:

- potravinářské zboží (tabák, nápoje, potraviny, ...),
- nepotravinářské zboží (oblečení, nábytek, potřeby pro domácnost, ...)
- a služby (opravárenské, zdravotnictví, sociální péče, ...).

Hlavní příčinou inflace je růst fyzického objemu peněz v ekonomice. Inflaci vyvolává přírůstek peněz, kterému neodpovídá růst produkce. Množství peněz v ekonomice reguluje centrální banka každého státu na základě své měnové politiky. Obecně se rozeznávají dva základní typy: inflace nabídková a inflace poptávková (Jurečka a kol., 2017, str. 118).

Inflace narušuje rovnováhu peněžních toků, a tím i všechny části ekonomiky. Dle Brčáka et al. (2014) má za následek:

- přerozdělení bohatství od věřitelů k dlužníkům,
- postihuje příjemce fixních důchodů,

- deformuje ceny u dlouhodobých smluv,
- nepříznivě ovlivňuje mzdy a platy,
- sociální dopady,
- utváření rovnováhy v ekonomice,
- změny v čistém exportu,
- změny měnového kurzu
- a nejisté ekonomické prostředí.

Opakem inflace je deflace neboli snižování cenové hladiny. Je poměrně vzácná a znamená reálné zdražení všech budoucích závazků, tedy splátek úvěru, mzdových závazků, přímých daní atd. V období deflace se výrobní podniky dostávají do náročnější situace, a ne všechny ji zvládnou. Proto je pro takové období typický růst počtu insolvencí, konkurzů a nezaměstnanosti.

Vztah mezi nezaměstnaností a inflací je komplikován, protože existuje více typů jak inflace, tak i nezaměstnanosti, které mají své vlastní příčiny a vyžadují i různá hospodářskopolitická opatření (Sojka, Konečný, 1999, str. 91).

4 Vlastní práce

4.1 Česká republika

Česká republika je vnitrozemský stát o rozloze 78 866 km². Nachází se uprostřed mírného pásu severní polokoule ve střední části Evropy. Sousedí s Německem, Polskem, Rakouskem a Slovenskem.

Česká republika je parlamentní republikou v jejímž čele stojí prezident. Vrcholným a jediným zákonodárným orgánem je dvoukomorový Parlament ČR a na vrcholu moci výkonné stojí Vláda ČR.

V české republice existuje dvoustupňový systém územní veřejné správy. Podle čl. 99 Ústavy ČR se země člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Celkem bylo ustanoveno 14 samosprávných krajů, mezi něž patří i hlavní město Praha.

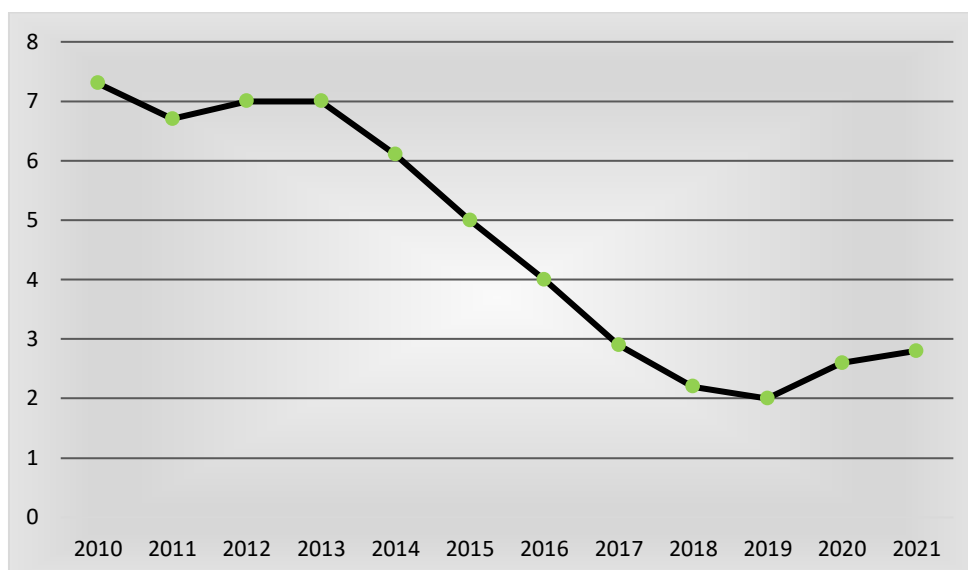
K 30.9.2021 byl celkový počet obyvatel 10 682 029. Podle Sčítání lidu 2021 tvořili 4,7 % obyvatel cizinci. Nejvyšším podílem byly v populaci zastoupeny osoby se státním občanstvím Ukrajiny (1,4 %), Slovenska (0,9 %) a Vietnamu (0,5 %). Obyvatelé s cizím státním občanstvím ze zemí EU tvořili 1,5 % populace a mimo zemí EU 3,2 % populace. Hlavním městem je Praha. Mezi další velká města patří Brno, Opava, Plzeň, Liberec, Olomouc a další. Česká republika je členem Evropské unie od roku 2004 a oficiální měnou je česká koruna.

Průmysl v České republice zaměstnává téměř 38 % ekonomicky aktivních. Mezi důležitá odvětví průmyslu patří strojírenství. Především výroba dopravních prostředků, chemický průmysl, potravinářství, elektrotechnika, energetika a hutnictví. V zemi se pěstuje hlavně obilí, řepka, brambory, len, zelenina a chmel, který je významnou exportní plodinou.

Základem živočišné výroby je především chov skotu, prasat a drůbeže. Dále včelařství a v České republice je také dlouholetá tradice v chovu sladkovodních ryb, s čímž souvisí i rozvinuté rybníkářství. Obecně je v potravinářství nejvýznamnější produkce mouky, cukru, masa a piva.

4.1.1 Vývoj nezaměstnanosti České republiky v letech 2010-2021

Graf 1: Míra nezaměstnanosti v České republice v letech 2010-2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021

V grafu č. 1 lze pozorovat vývoj míry nezaměstnanosti v České republice v letech 2010-2021. Situace na trhu práce v České republice byla v roce 2008 a převážně v roce 2009 ovlivňována celosvětovou hospodářskou krizí. I v prvních měsících roku 2010 byl vliv krize viditelný. V důsledku nedostatku zakázek museli zaměstnavatelé začít propouštět, a to zejména ze zpracovatelského průmyslu. Mírné oživení přišlo na jaře a nezaměstnanost klesala. Ve druhém pololetí v důsledku příchodu absolventů škol se nezaměstnanost mírně zvýšila a ke konci roku došlo k výraznému nárůstu, především díky sezonním vlivům a legislativních změn platných od 1.1.2011, které zpřísnily podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti. V roce 2010 míra nezaměstnanosti vzrostla na 7,3 %.

V roce 2011 trh práce ožil jen nepatrně. Přestože došlo k poklesu pracovníků se statutem zaměstnanec, protože česká ekonomika nevytvořila v roce 2011 dostatečný počet pracovních míst, míra nezaměstnanosti klesla na 6,7 %. K poklesu nezaměstnanosti přispěly hlavně počty podnikajících.

V roce 2012 se ekonomika dle vývoje HDP nacházela v recesí. I přesto docházelo k plynulému růstu zaměstnanosti, ale zároveň i k růstu počtu registrovaných lidí bez práce a zvýšení míry nezaměstnanosti. Příčinou byly zřejmě posuny v typech pracovních vztahů (práce na dohody, částečné úvazky, „švarcsystém“, ...) a také to, že lidé využívali jiné typy

pracovních příležitostí než těch, které jsou dány podnikáním či zaměstnaneckým poměrem. Míra nezaměstnanosti v roce 2012 vzrostla na 7 %.

Míra nezaměstnanosti v roce 2013 meziročně stagnovala na 7 %. Na trhu práce pokračovalo využívání jiných forem pracovních úvazků. To vedlo sice k růstu celkové zaměstnanosti, ale při snížení počtu pracovních hodin. Hodinová produktivita práce tedy rostla, ale produktivita na zaměstnanou osobu klesala.

V roce 2014 nastalo obnovení růstu ekonomiky a míra nezaměstnanosti klesla na 6,1 %. Růst ekonomiky se tedy projevil na poklesu míry nezaměstnanosti a růstu zaměstnanosti. Zvýšil se především počet sebezaměstnaných. Příčinou byla především situace ve stavebnictví, protože s růstem aktivity stavební firmy sahaly častěji po tzv. švarcsystému, místo toho, aby najímaly pracovníky do zaměstnaneckého poměru.

Růst ekonomiky v roce 2015 nadále zlepšoval situaci na trhu práce. Míra nezaměstnanosti klesala a dosahovala 5 %. Zaměstnanost v roce 2015 dosáhla nejvyšší úrovně v historii ČR.

Situace na trhu práce se již třetí rok v řadě zlepšovala. Rozšiřovala se nabídka volných pracovních míst. Nejlépe se uplatňovali kvalifikovaní manuální pracovníci a specialisté. Sílicí obtíže firem při hledání nových zaměstnanců a dobrá finanční situace podniků vedla k navýšení nominálních mezd. Díky redukci počtu dlouhodobě nezaměstnaných se míra nezaměstnanosti po celý rok 2016 snižovala a dosáhla 4 %.

V roce 2017 míra nezaměstnanosti nepřetržitě klesala na historická minima v rámci České republiky i jejího postavení v rámci Evropské unie. Rostla nabídka volných pracovních míst a šance na uplatnění se meziročně zlepšila ve všech krajích. Z pohledu kvalifikací hlavně pro obsluhu strojů, řemeslníky a opraváře či montéry. Míra nezaměstnanosti klesla na 2,9 %.

Pokles nezaměstnanosti v roce 2018 zpomalil, především z důvodu strukturální nerovnováhy na trhu práce. Míra nezaměstnanosti klesla na 2,2 %. Přestože nezaměstnanost klesala, některé firmy stále nemohli najít zaměstnance. Neuspokojená poptávka těchto firem tak vedla k dalšímu navýšování mzdových nákladů v ekonomice.

Mírné zpomalení hospodářského růstu se v roce 2019 začalo projevovat i na trhu práce. Míra nezaměstnanosti v roce 2019 klesla na 2 % a meziročně byla nižší pouze o 0,2 % p.b.

Obecná míra nezaměstnanosti v roce 2020 sice byla nejnižší ze všech zemí EU 27, ale meziročně byla vyšší o 0,6 % a dosahovala 2,6 %. Na jaře došlo ke změně dosavadního klesajícího trendu vývoje nezaměstnanosti. Příčinou bylo především šíření nemoci

COVID-19. Nejprve se to projevilo stagnací nezaměstnanosti v březnu, dále výraznějším nárůstem v dubnu a mírným nárůstem v květnu a červnu. Relativně mírný průběh byl hlavně důsledkem přijatých opatření na podporu udržení zaměstnanosti, zejména díky spuštění cíleného programu na podporu zaměstnanosti jménem Antivirus.

Postupné rozvolňování striktních protipandemických opatření doprovázené útlumem státních podpůrných programů přineslo oživení pracovního trhu v roce 2021. Dle předběžných údajů za rok 2021 míra nezaměstnanosti dosahovala 2,8 % (ČSÚ, 2021).

4.1.2 Nezaměstnanost v krajích České republiky v letech 2010-2020

Česká republika se dle článku 99 Ústavy ČR člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Krajů bylo celkem ustanoveno 14 a každý z nich má své krajské město.

Trh práce v ČR má regionální charakter. Zaměstnanost v jednotlivých krajích ovlivňují odlišné geografické, demografické, historické, sociální, a především ekonomické podmínky. Rozdíly jsou i v podmínkách pro přijímání nových pracovníků, což se promítá i v uplatnitelnosti absolventů škol. Sladit požadavky trhu práce se strukturou absolventů škol je dlouhodobé a velmi obtížné. Nicméně je důležité, aby regionální vzdělávání přizpůsobovalo studijní nabídku takovým způsobem, který by byl v souladu s koncepcí regionálního rozvoje daného kraje, a aby přispívalo ke sladění nabídky a poptávky po pracovní síle.

Tabulka 1: Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 2010-2020 (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hlavní město Praha	3,8	3,6	3,1	3,1	2,5	2,8	2,2	1,7	1,3	1,3	2,3
Středočeský kraj	5,2	5,1	4,6	5,2	5,1	3,5	3,1	2,1	2,0	1,3	1,9
Jihočeský kraj	5,3	5,5	5,7	5,2	5,9	4,0	2,8	2,2	1,4	1,8	1,8
Plzeňský kraj	5,9	5,2	4,8	5,2	5,1	3,8	3,4	1,9	1,5	1,3	2,2
Karlovarský kraj	10,8	8,5	10,5	10,2	9,0	6,7	5,4	3,3	2,9	4,2	4,7
Ústecký kraj	11,2	9,9	10,8	9,4	8,5	7,6	5,1	3,5	3,6	2,5	3,7
Liberecký kraj	7,0	7,2	9,3	8,3	6,5	5,5	4,4	3,7	1,9	1,8	2,9
Královéhradecký kraj	6,9	7,1	7,1	8,2	6,2	5,6	4,1	2,2	2,3	1,6	2,6
Pardubický kraj	7,2	5,6	7,7	8,4	6,4	4,6	3,7	2,7	1,7	1,6	1,6
Kraj Vysočina	6,9	6,4	6,4	6,7	5,6	4,7	3,2	2,7	1,7	1,4	2,2
Jihomoravský kraj	7,7	7,5	8,1	6,8	6,1	5,0	3,9	3,3	2,6	2,1	2,3
Olomoucký kraj	9,1	7,6	7,7	9,2	7,7	5,9	3,7	3,1	2,6	2,4	3,1
Zlínský kraj	8,5	7,6	7,4	6,8	6,1	4,7	4,0	3,6	1,8	2,0	1,9
Moravskoslezský kraj	10,2	9,3	9,5	9,9	8,6	8,1	6,9	4,7	3,7	3,7	3,6

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021

Z tabulky č. 1, kde lze pozorovat vývoj obecné míry nezaměstnanosti v letech 2010-2020 je zřetelné, že dlouhodobě se nejvyšší nezaměstnanost drží v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Nejvyšší hodnoty v těchto krajích byly zaznamenány v letech 2010. Naopak nejnižší hodnoty v Karlovarském kraji 2,9 % v roce 2018, v Ústeckém kraji 2,5 % v roce 2019 a v Moravskoslezském kraji 3,6 % v roce 2020.

Mezi hlavní důvody vzniku vysoké nezaměstnanosti patří nesoulad mezi nabídkou a poptávkou volných pracovních míst, nízká vzdělanostní úroveň uchazečů, restrukturalizace průmyslu, odchod vysokoškolsky vzdělaných lidí do větších měst nebo také nedostatečné dopravní spojení z obcí, které leží mimo spádová města.

Dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost je v hlavním městě Praze, kde nejnižší hodnota 1,3 % byla zaznamenána v roce 2018 a 2019.

Obrázek 4: Podíl nezaměstnaných osob v krajích ČR v roce 2020

Zdroj: ČSÚ, 2021

Na obrázku č. 4 je zobrazena mapa České republiky, z níž lze vyčíst podíl nezaměstnaných osob na počtu obyvatel v jednotlivých krajích k 31.12.2020. Kraje s nejvyšší nezaměstnaností, kde je PNO 4,3 % a vyšší, jsou označeny nejtmašší barvou. Mezi ně patří kraj Karlovarský, Ústecký, Moravskoslezský a Jihomoravský. Kraje, které jsou označeny

nejsvětlejší barvou, mezi něž patří kraj Jihočeský, Královéhradecký, Pardubický a Zlínský, jsou kraje s nejnižší nezaměstnaností. Zde byly zaznamenány hodnoty od 2,4 % do 3,29 %.

4.1.3 Nezaměstnanost dle pohlaví, věkových skupin a úrovně vzdělání v České republice v letech 2010-2020

Tabulka 2: Míra nezaměstnanosti žen dle věkových skupin a úrovně vzdělání v České republice v letech 2010-2020 (v %)

ŽENY	15 -24 let			25 -49 let			50 -59 let		
	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání
2010	48,7	15,7	14,1	28,3	8,0	2,9	15,9	6,9	1,5
2011	41,8	16,2	12,2	26,5	7,6	3,3	13,8	6,6	2,1
2012	45,0	17,4	10,6	31,8	7,6	3,6	17,1	6,5	1,8
2013	42,4	17,7	13,7	29,5	8,4	3,4	17,4	6,7	1,5
2014	32,6	16,6	11,5	25,2	7,8	3,5	15,9	5,7	2,1
2015	41,8	11,5	12,8	28,0	6,2	2,5	14,8	4,8	2,6
2016	27,3	9,3	8,1	24,6	4,3	2,3	16,2	3,4	2,2
2017	23,1	6,6	6,6	16,8	3,6	1,8	10,2	2,8	1,5
2018	16,2	6,6	3,2	14,5	2,8	1,4	6,2	2,3	1,2
2019	15,9	4,8	5,3	12,3	2,2	1,2	11,3	1,6	0,9
2020	15,9	8,0	10,0	11,2	3,0	1,7	8,8	2,4	1,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021

Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti mužů dle věkových skupin a úrovně vzdělání v České republice v letech 2010-2020 (v %)

MUŽI	15 -24 let			25 -49 let			50 -59 let		
	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání
2010	40,1	15,7	17,2	27,8	1,7	2,5	18,4	6,7	2,7
2011	47,4	14,6	12,7	24,7	4,6	2,2	22,4	5,8	3,3
2012	50,8	15,3	17,6	29,7	4,2	2,1	20,2	5,7	3,1
2013	41,6	15,7	16,1	23,9	4,6	2,2	25,4	5,5	1,6
2014	32,3	12,3	17,5	22,1	4,1	2,5	22,1	4,5	1,3
2015	34,3	8,1	9,3	21,8	3,4	2,1	19,4	3,9	1,7
2016	32,1	7,1	7,4	17,6	2,4	1,4	17,9	3,3	1,8
2017	18,1	5,9	6,6	9,2	1,9	1,1	18,0	2,0	1,4
2018	20,5	4,0	5,8	7,8	1,4	0,8	9,6	1,5	1,1
2019	14,5	3,6	5,2	8,9	1,3	0,8	9,8	1,6	0,9
2020	17,0	5,5	6,3	10,3	1,9	1,3	7,5	1,7	1,4

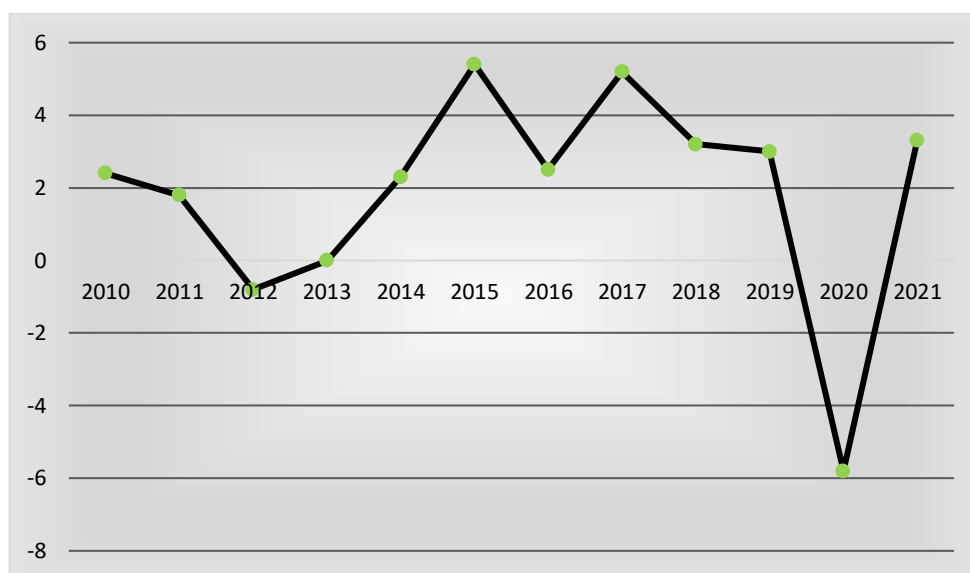
Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021

Z tabulek č. 2 a č. 3 je zřetelné, že od roku 2010 nezaměstnanost téměř každým rokem klesala. Dle pohlaví lze říci, že se s nezaměstnaností potýkají spíše ženy. Dle věkových skupin a úrovně vzdělání je nejvíce nezaměstnaných ve věku 15 až 24 let a zejména u lidí pouze se základním vzděláním.

Nezaměstnanost mladých lidí je způsobena především díky tomu, že disponují chudším lidským kapitálem. Tím můžeme chápat znalosti, schopnosti, dovednosti a vlastnosti jedince. Znamená to, že mladých lidí je nižší potenciální produktivita než u zkušeného a kvalifikovaného člověka. Proto se mladí, kteří se ucházejí o práci často pohybují v začarovaném kruhu, kde po nich zaměstnavatelé požadují určité pracovní zkušenosti, které ovšem nemají, protože ještě nebyli nikde zaměstnáni. Dalším problémem je nerovnováha mezi kvalitou získaného vzdělání a reálnými požadavky trhu a také problém špatně placených prací, zejména pak těch, které neodpovídají kvalifikaci absolventů středních a vysokých škol.

4.1.4 Vývoj HDP v České republice v letech 2010-2021

Graf 2: Vývoj růstu HDP v České republice v letech 2010-2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021

Graf č. 2 znázorňuje vývoj HDP v ČR v letech 2010 až 2021. V roce 2010 vzrostl hrubý domácí produkt o 2,4 % ve srovnání s rokem 2009, kdy se ekonomika meziročně propadla o 4 %. Domácnosti stejně jako vládní instituce spotřebovaly jen o 0,3 % meziročně

více. V roce 2010 významně stoupla tvorba kapitálu (+ 4,2 %). Nebylo to však vlivem investic, které se meziročně snížily, ale novým růstem zásob. Velmi silná byla výkonnost odvětví, jimiž vytvořená hrubá přidaná hodnota byla proti roku 2009 o 3,1 % vyšší a tím významně přesáhla dynamiku HDP. Příčinou toho byl vývoj daní z produktů, jejichž výběr byl o 4,8 % nižší než v roce 2009.

V roce 2011 HDP stoupl meziročně o 1,8 %. Podobně jako v ekonomice EU, byl pokles tempa během roku pozvolný. Významný vliv na útlum hospodářství ČR měly domácí podmínky. Výdaje na konečnou spotřebu domácností a vládního sektoru klesaly a převážnou část roku se snižovaly také investice. Jediným růstovým impulsem byl v roce 2011 zahraniční obchod.

Rok 2012 byl pro českou ekonomiku rokem recese. HDP klesl o 1,2 %. Výdaje vládního sektoru celoročně snížily tempo HDP o 0,2 p.b., tvorba hrubého kapitálu o 0,8 p.b. a výdaje domácností na konečnou spotřebu o 1,8 p.b. Pouze výsledek zahraničního obchodu přispíval tempu HDP v roce 2012.

V roce 2013 provázela českou ekonomiku pokračující recese stejně jako v roce 2012. Meziroční pokles HDP byl 0,9 %. Výdaje na konečnou spotřebu oproti roku 2012 nepatrně vzrostly. Naopak zahraniční obchod, který v roce 2012 působil na vývoj ekonomiky pozitivně, v roce 2013 přispěl k jejímu poklesu meziročním zhoršením salda vývozu a dovozu. K růstu HDP se česká ekonomika vrátila v roce 2014, kdy se HDP zvýšil v úhrnu za celý rok o 2 %. K růstu přispěly všechny hlavní složky domácí poptávky. Investice přispěly 1,2 p.b. a stejnou silou se na růstu podílely i celkové výdaje na konečnou spotřebu.

Nízká cena ropy a zrychlené čerpání peněz z fondů EU napomohly růstu HDP v roce 2015 o 4,3 %. Tak se ekonomice dařilo nejvíce za posledních 8 let. Především domácí poptávka a z ní hlavně investice přispěly k růstu ekonomiky. Navzdory silnému růstu během celého roku došlo v závěru roku ke zpomalení ekonomiky ČR. V roce 2016 vzrostl hrubý domácí produkt o 2,5 %. K jeho růstu přispěly hlavně výdaje domácností na konečnou spotřebu.

Výrazné zrychlení dynamiky v roce 2017 bylo dosaženo součinností všech složek HDP. Hrubý domácí produkt vzrostl o 4,5 %. V průběhu roku se meziroční tempo růstu HDP zvyšovalo. V první polovině růst podporovala především domácí spotřeba a zahraniční poptávka. Ve druhé polovině roku se k domácí spotřebě a zahraniční poptávce přidala ještě investiční aktivita.

V roce 2018 meziroční dynamika růstu oslabila a HDP se zvýšil o 2,9 %. Dominantní byla domácí poptávka, především spotřeba, která vzrostla o 3,3 %. Naopak zahraniční poptávka přispěla k růstu méně než v předchozím roce. Dále posílila také investiční aktivita domácností, nefinančních podniků a vládních institucí. O 2,5 % se zvýšil hrubý domácí produkt v roce 2019. Meziroční tempo růstu však ve 4. čtvrtletí zpomalilo a dostalo se na 2 %. Celý rok stabilně růst podporovala domácí spotřeba, která se ve 4. čtvrtletí meziročně zvýšila o 2,8 %. Bilance zahraničního obchodu silně podpořila růst HDP ve 2. a 3. čtvrtletí, avšak v závěru roku zaznamenala propad.

V roce 2020 došlo k propadu hrubého domácího produktu o 5,8 %, což bylo nejhlubší snížení za dobu existence samostatné České republiky. K poklesu přispívaly všechny složky HDP, nejvíce však domácí spotřeba a investice. 4. čtvrtletí samotné bylo ovlivněno také další vlnou opatření proti šíření COVIDU-19. Ve 3. čtvrtletí 2021 neplatila žádná protiepidemická opatření, která by přímo omezovala ekonomiku, což přispělo k hospodářskému oživení. Hrubý domácí produkt vzrostl oproti roku 2020 o 3,3 % (ČSÚ, 2021).

4.2 Španělské království

Španělské království je evropský stát o rozloze 505 990 km², který se nachází na Pyrenejském poloostrově. Sousedí s Francií, Andorrou, Portugalskem a teritoriem Gibraltar. Ceuta a Melilla jsou španělská autonomní města, která mají pozemní hranici s Marokem. Součástí Španělského království jsou také Kanárské a Baleárské ostrovy.

Španělsko je konstituční monarchií, v jejímž čele stojí král Filip VI. Parlament se skládá ze dvou komor a v každé z nich má největší zastoupení Španělská dělnická socialistická strana PSOE.

Pro zemi je typická silná decentralizace, kdy vedle Národního parlamentu existuje 19 autonomních parlamentů, které vykonávají svou pravomoc v jednotlivých autonomních oblastech.

Španělsko je zemí s třináctou největší ekonomikou na světě. Trh Evropské unie představuje pro Španělsko klíčového partnera. Česko-španělské obchodní vztahy se v posledních letech vzájemně rozvíjejí. Mezi hlavní oblasti obchodní výměny patří především automobilový, strojírenský a potravinářský průmysl. Pro španělskou ekonomiku je velmi důležitý cestovní ruch a sektor služeb. Proto byla pandemie COVID-19 pro

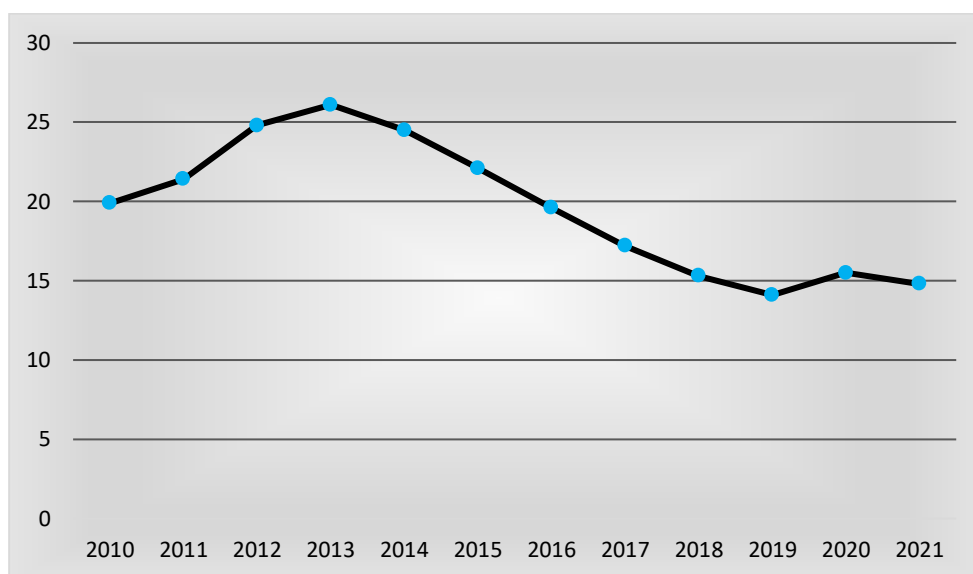
ekonomiku země velkou ránou. V budoucnu se chce Španělsko více zaměřit na rozvoj průmyslu, obory s vysokou přidanou hodnotou, digitalizaci a zelenou energetiku.

K 1.7.2021 byl celkový počet obyvatel 47 326 687. Hlavním městem je Madrid. Dalšími velkými městy jsou Barcelona, Valenci, Sevilla, Zaragoza, Malaga a další. Úředním jazykem je španělština, kterou hovoří téměř všichni obyvatelé jako hlavním nebo druhým jazykem. V příslušných regionech se také užívá katalánština, baskičtina a galicijština.

Stálým problémem španělské ekonomiky je především vysoká nezaměstnanost a také vysoká míra zadlužení. Od roku 1986 je Španělsko členem Evropské unie a oficiální měnou od roku 2002 je euro.

4.2.1 Vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království v letech 2010-2021

Graf 3: Míra nezaměstnanosti ve Španělském království v letech 2010-2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu, 2021

K důležitým rysům španělské ekonomiky patří vysoká nezaměstnanost. Španělsko společně s Řeckem patří v Evropské unii ke státům s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. V grafu č. 3 lze vidět vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království v letech 2010-2021.

Když udeřila finanční krize, nezaměstnanost začala rychle růst. Celkem zaniklo více než tři miliony pracovních míst. V té době však regulace trhu neumožňovala měnit pracovní dobu, mzdy anebo jiné pracovní podmínky stávajících smluv, a proto se firmy nedokázaly přizpůsobit ekonomickému prostředí a počet propuštěných se prohluboval. Plné úvazky byly

nahrazovány částečnými úvazky a pravděpodobně díky tomu se zabránilo ve ztrátě ještě většího množství pracovních míst. Částečné úvazky totiž byly díky reformám trhu práce flexibilnější a umožňovaly zaměstnavatelům měnit pracovní podmínky a dobu stávajících smluv. Proto se lépe přizpůsobovaly ekonomickému prostředí.

V letech 2010-2015 španělská vláda provedla ještě mnoho dalších reforem trhu práce, které napomáhají k hospodářskému oživení a oživení trhu práce. Míra nezaměstnanosti v roce 2012 dosáhla 24,8 %. Na poklesu celkového počtu pracovních míst se z velké části podílel sektor služeb a v něm především sektor finančních služeb a dopravy. Na jaře v roce 2013 dosáhla míra nezaměstnanosti vrcholu 26,1 %. Dále se pak v polovině roku růst nezaměstnanosti zastavil. V grafu lze vidět, že míra nezaměstnanosti od roku 2013, kdy dosáhla vrcholu 26,1 %, postupně klesala až do roku 2019, kdy dosahovala nejnižší hodnoty za posledních deset let 14,1 %.

V roce 2020 pandemie COVID-19 zastavila příznivý vývoj na trhu práce. Ve 2. čtvrtletí Španělsko zavedlo jedna z nejpřísnějších opatření v Evropě. Úřady začaly vynucovat omezení pohybu, a i některých podnikatelských aktivit. V červnu pandemie polevila, některá pravidla byla zmíněna a pomalu začala turistická sezóna. Ta ale byla po měsíci opět přerušena druhou vlnou COVIDU-19. Španělská ekonomika je závislá na cestovním ruchu, který se zaměstnanosti podílí přibližně 12 %. Například dvě hlavní turistické destinace jako jsou Kanárské a Baleárské ostrovy, jsou oblasti, kde zaniklo meziročně nejvíce pracovních míst. Během roku se počet lidí registrovaných na úřadech práce zvýšil na 3,89 milionu, což znamenalo nárůst o 22 % oproti předchozímu roku. U nezaměstnanosti je to nejvýraznější nárůst od roku 2009. Za rok 2020 zaznamenala míra nezaměstnanosti nárůst o 1,4 p.b. oproti roku 2019 a dosahovala 15,5 %. Naopak v roce 2021 zaznamenal počet registrovaných nezaměstnaných rekordní pokles, především díky uvolnění pandemických opatření, které posílilo pro španělskou ekonomiku důležitý turistický sektor. Počet registrovaných lidí na úřadech práce poklesl na 3,1 milionu neboli o 20,1 %, což představuje největší pokles od roku 2007 (INE, 2021).

4.2.2 Vývoj míry nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v letech 2010-2020

Španělské království se člení do 17 autonomních regionů, které se nazývají autonomní společenství a dvou autonomních měst Ceuta a Melilla. Tyto oblasti jsou dále rozděleny ještě do 50 provincií.

Tabulka 4: Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v letech 2010-2020 (v %)

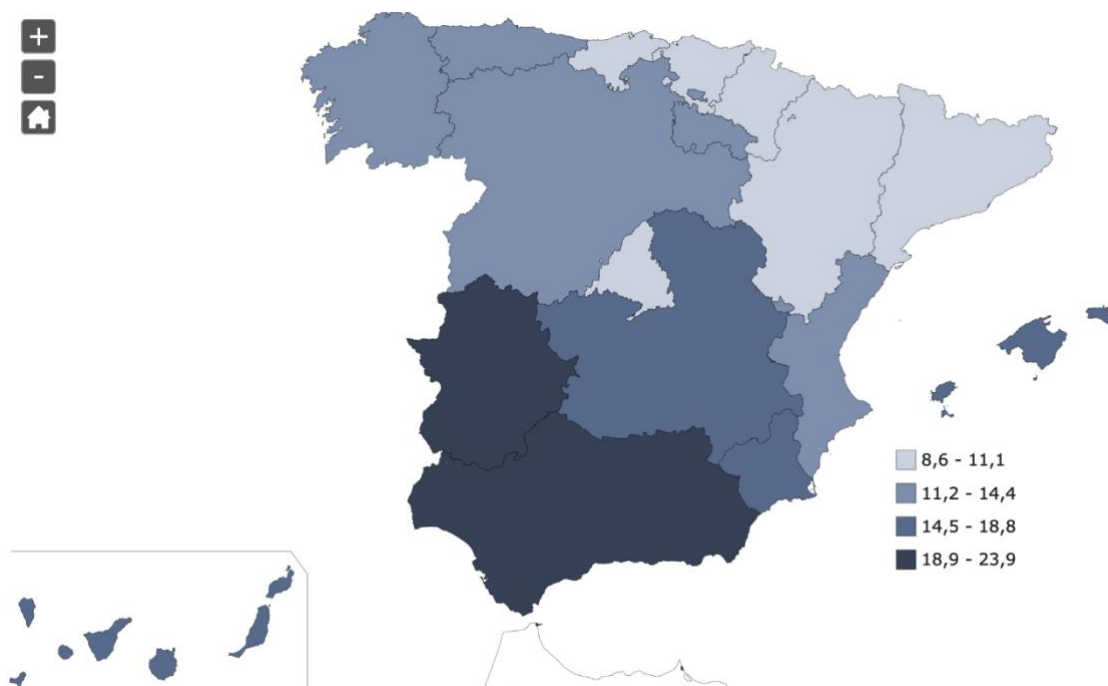
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Andalusie	27,1	29,4	32,9	36,8	34,9	33,6	29,7	26,9	24,7	21,1	21,2
Aragonie	15,2	18,0	18,4	22,5	22,9	18,6	15,3	13,3	11,6	10,5	10,6
Austurie	1636,0	18,2	20,5	25,5	22,8	19,0	19,5	14,2	15,0	15,0	14,4
Baleárské ostrovy	22,2	25,0	27,9	28,6	26,7	22,3	18,4	16,8	17,4	17,1	18,2
Kanárské ostrovy	27,7	28,3	31,8	33,7	32,6	30,8	26,0	25,7	20,6	21,0	18,8
Kantábrie	14,3	16,3	18,8	20,9	21,0	18,5	18,9	14,1	12,5	12,2	11,1
Kastilie a León	15,8	17,5	19,4	22,7	22,2	20,4	18,3	15,1	13,9	12,4	11,8
Kastilie - La Mancha	21,7	22,1	27,4	31,2	30,3	28,7	25,5	22,5	20,7	15,7	18,1
Katalánsko	17,9	18,9	22,0	24,5	22,1	20,1	17,4	15,3	12,2	11,6	10,7
Valencie	22,5	23,7	26,8	28,7	28,0	24,3	21,8	19,8	17,1	14,1	14,4
Extramadura	23,2	25,1	32,1	35,7	32,1	30,2	29,1	29,2	25,9	22,5	23,6
Galicie	15,4	17,2	20,1	22,3	23,2	21,8	18,2	17,4	15,1	12,5	12,7
Madrid	15,9	15,2	18,2	20,0	20,4	17,8	16,8	14,2	13,4	11,7	10,6
Murcia	22,7	25,6	26,7	29,9	27,7	26,7	22,1	19,3	18,6	15,1	16,5
Navarra	12,3	13,5	16,2	19,0	17,1	15,7	14,3	10,3	10,5	8,2	8,6
Baskicko	11,1	11,9	14,3	17,1	17,4	16,4	12,8	11,9	10,8	9,6	8,7
La Rioja	14,9	15,8	20,1	19,3	19,6	17,6	14,4	12,9	11,0	11,1	11,2
Ceuta	22,8	25,7	34,7	37,5	31,6	31,8	26,2	23,3	31,4	22,3	23,9
Melilla	19,8	21,3	23,4	28,9	24,4	35,4	30,7	29,5	27,2	25,9	23,1

Zdroj: Vlastní zpracování dle INE.es, 2021

V tabulce č. 2 jsou zaznamenané míry nezaměstnanosti v letech 2010-2020 v jednotlivých autonomních společenstvích. Nejnižší nezaměstnanost dlouhodobě lze vidět dle zaznamenaných hodnot v tabulce v oblastech Baskicko a Navarra. Naopak s nejvyšší nezaměstnaností se dlouhodobě potýkají autonomní města Ceuta a Melilla a autonomní společenství Andalusie. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v Ceutě 37,5 % byla v roce 2013, v Melille 35,4 % v roce 2015 a Andalusii 36,8 % v roce 2013.

Na obrázku č. 5 je zobrazena mapa Španělského království, kde je vyznačena míra nezaměstnanosti v roce 2020. Nejvyšší nezaměstnanost, kde se míra nezaměstnanosti pohybuje mezi 18,9 % a 23,9 % je vyznačena nejtmaší barvou. Jedná se o Andalusii, Extremaduru a autonomní města Ceutu a Melillu. Oblasti s nejnižší nezaměstnaností, kde byla míra nezaměstnanosti zaznamenána mezi 8,6 % a 11,1 % jsou označeny nejsvětější barvou. Jde o Aragonii, Katalánsko, Navarru, Baskicko, Kantábrii a Madrid.

Obrázek 5: Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v roce 2020

Zdroj: INE.es, 2021

4.2.3 Nezaměstnanosti dle pohlaví, věkových skupin a úrovně vzdělání ve Španělském království v letech 2010-2020

Tabulka 5: Míra nezaměstnanosti žen dle věkových skupin a úrovně vzdělání ve Španělském království v letech 2010-2020 (v %)

ŽENY	15 -24 let			25 -49 let			50 -59 let		
	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání
2010	49,9	34,3	27,9	28,5	20,7	12,2	21,2	11,8	6,0
2011	52,8	40,8	33,4	31,0	22,3	13,4	22,1	15,2	7,0
2012	61,3	47,0	40,4	34,9	24,8	16,3	27,0	17,1	9,1
2013	64,6	51,3	42,0	36,6	27,2	17,9	30,0	18,9	9,2
2014	63,2	50,1	40,3	36,3	25,9	16,6	29,6	19,9	9,5
2015	59,1	46,1	35,0	35,0	23,5	15,3	28,3	18,4	9,6
2016	58,1	41,5	33,6	32,4	21,8	13,2	27,5	17,0	9,3
2017	49,9	35,3	26,2	29,7	19,4	11,7	25,3	16,1	8,1
2018	46,6	31,4	20,7	27,0	17,5	10,4	23,1	14,6	7,4
2019	45,6	33,5	24,1	25,3	16,3	9,6	22,0	13,0	8,0
2020	53,4	37,7	30,9	28,2	18,8	11,7	21,7	14,4	7,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle INE.es, 2021

Tabulka 6: Míra nezaměstnanosti mužů dle věkových skupin a úrovně vzdělání ve Španělském království v letech 2010-2020 (v %)

MUŽI	15 -24 let			25 -49 let			50 -59 let		
	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání	základní vzdělání	střední vzdělání	vysokoškolské vzdělání
2010	49,2	34,3	30,3	25,8	16,9	10,3	19,9	11,3	6,1
2011	53,1	41,6	37,0	27,4	18,8	11,5	22,0	11,8	7,2
2012	58,6	52,3	38,0	32,9	21,9	13,8	26,9	14,3	8,4
2013	61,4	51,0	46,0	33,9	23,2	14,2	28,8	16,2	10,4
2014	59,8	49,4	38,3	31,5	20,1	13,1	28,6	17,5	10,1
2015	54,7	43,8	37,2	27,3	18,1	10,9	27,1	13,9	8,7
2016	51,3	40,5	28,9	23,7	14,9	9,9	23,8	12,1	7,8
2017	47,4	35,7	25,5	20,9	12,5	8,1	20,1	11,5	6,8
2018	43,1	31,0	23,5	17,7	11,8	7,2	17,4	10,0	6,5
2019	37,6	26,9	22,2	16,0	10,7	7,1	15,7	9,2	6,1
2020	44,8	34,3	26,6	17,8	12,9	9,0	14,9	9,6	6,6

Zdroj: Vlastní zpracování dle INE.es, 2021

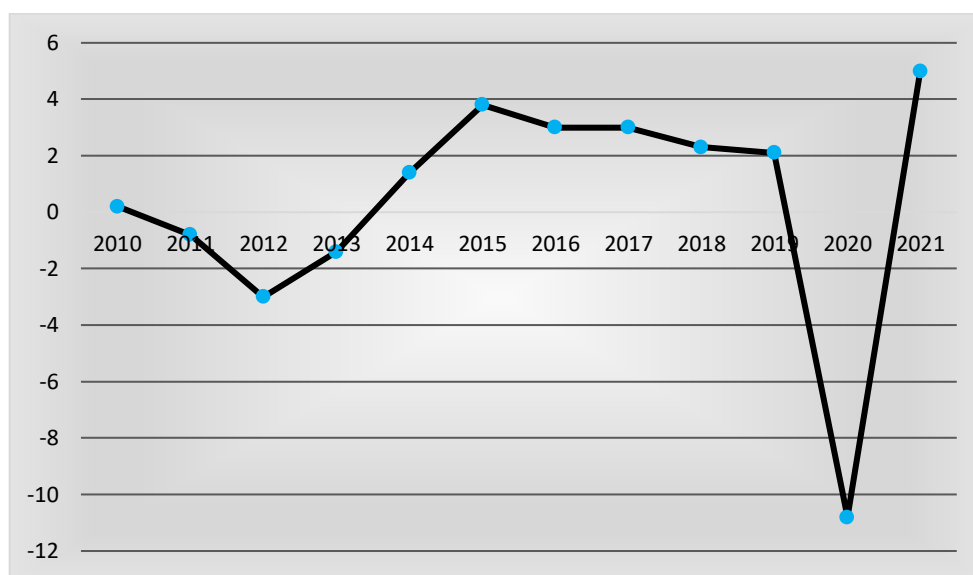
Z tabulek č. 5 a č. 6 lze říci, že stejně jako v České republice nezaměstnanost ve Španělsku během let spíše klesala. I ve Španělsku se potýkají s nezaměstnaností více ženy než muži a stejně i dle věkové skupiny a úrovně vzdělání je nejvíce nezaměstnaných ve věku 15 až 24 let, kteří mají pouze základní vzdělání. Celkově se však Španělské království potýká s mnohem větší nezaměstnaností než Česká republika.

Ve Španělsku je navzdory všem reformám nezaměstnanost stále velkým problémem. Zásadní je nadále zlepšovat aktivní politiku trhu práce. Zejména odborná příprava v zaměstnání a úprava španělského vzdělávacího systému jsou nezbytné pro sladění dovedností pracovní síly s dovednostmi, které jsou požadovány na španělském trhu práce.

Mezi hlavní příčiny nezaměstnanosti mladých patří nesoulad mezi oborem, který si studenti vybírají na středních a vysokých školách a oborem odbornosti, který požaduje španělský trh práce. Další příčinou je, že španělské univerzity produkují více absolventů, než kolik trh práce potřebuje a zároveň je kvalita vzdělání ve Španělsku dosti slabá, zvláště odborné vzdělání. To představuje pro španělské zaměstnavatele zvláště těm, kteří nabízejí vysoce kvalifikovanou pracovní pozici, značné komplikace, protože i přes vysokou míru nezaměstnanosti nemohou najít dostatečně kvalifikované pracovníky.

4.2.4 Vývoj HDP ve Španělském království v letech 2010-2021

Graf 4: Vývoj HDP ve Španělském království v letech 2010-2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu, 2021

Španělská ekonomika byla velmi zasažena hospodářskou krizí, která byla v letech 2008 a 2009, a vstoupila do recese. V grafu č. 4 lze vidět vývoj HDP ve Španělském království v letech 2010-2021. V roce 2010 začalo mírné oživení, které bylo ale téměř nevýrazné. Od roku 2011 vstoupila španělská ekonomika opět do recese, v níž byla až do roku 2013. Jedním z hlavních důvodů byla bankovní krize, která byla způsobena

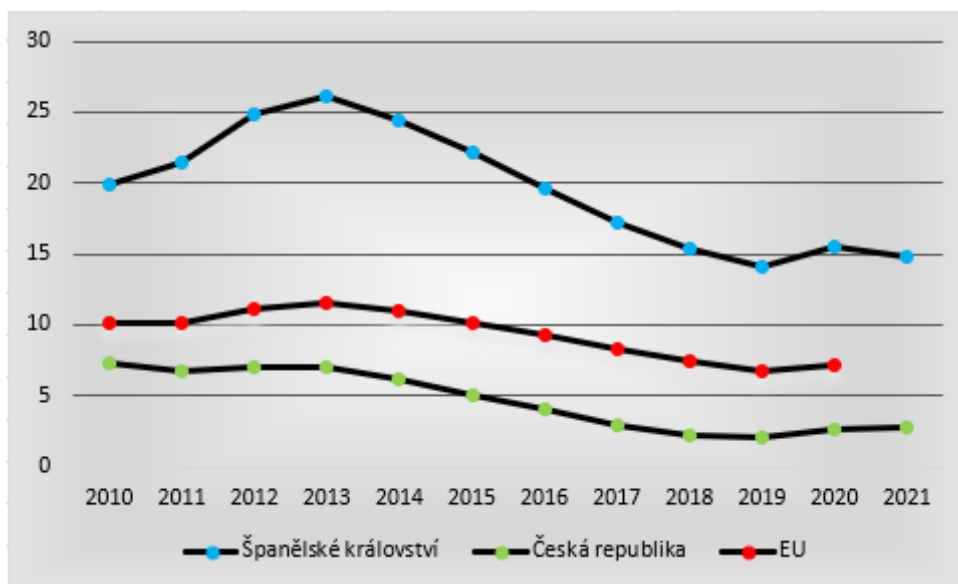
splasknutím tzv. cenové bubliny na tamějším realitním trhu. Obnova ekonomiky nastala až v roce 2014, kdy překonala hospodářský pokles z dob ekonomické krize a hrubý domácí produkt zaznamenal pozitivní roční růst 1,4 %. V roce 2015 mělo Španělsko nejrychlejší národní růst od roku 2007. Hrubý domácí produkt zaznamenal růst 3,8 %. Během těchto dvou let 2014 a 2015 se španělská ekonomika zotavila z 85 % HDP ztraceného během recese v letech 2009 až 2013. Jedna z hlavních hnacích sil hospodářského oživení byl mezinárodní obchod. Španělsko během hospodářského poklesu výrazně snížilo dovoz, zvýšilo vývoz a přitahovalo rostoucí počet turistů. Důsledkem bylo, že země po třech desetiletích obchodního deficitu dosáhla v roce 2013 obchodního přebytku, který v letech 2014 a 2015 posílil. Silný růst HDP 3 % byl zaznamenán i v roce 2016. Růst podpořily silné spotřebitelské výdaje. Vývoz prudce vzrostl z 25 % v roce 2008 na 33 % v roce 2016. V roce 2012 španělská vláda oficiálně požádala o úvěr z Evropského mechanismu stability na restrukturalizaci svého bankovního sektoru. Evropský mechanismus stability schválil pomoc až do výše 100 miliard EUR, avšak Španělsko nakonec čerpalo pouze 41,3 miliard EUR. V roce 2016 španělské banky po krizi opět vykazovaly zisk. V roce 2017 se díky úsporným opatřením a strukturálním reformám dostala španělská ekonomika na předkrizovou úroveň. Podařilo se udržet roční růst HDP 3 % stejně jako v roce 2016, avšak v roce 2018 nastalo mírné zpomalení růstu HDP 2,4 %. Dynamika růstu klesala i v roce 2019, HDP vzrostlo o 2,1 %.

Španělská ekonomika byla jednou ze všech ekonomik Evropské unie, která byla nejvíce zasažena dopady pandemie COVID-19. V roce 2020 se španělská ekonomika dostala do recese a HDP se propadlo o 10,8 %, což bylo výrazně nad průměrem 27 EU (- 5,9 %) a eurozóny (- 6,4 %). COVID-19 tedy ve Španělsku ukončil téměř 7 let nepřetržitého růstu. Hlavním důvodem byl především obrovský pokles cestovního ruchu. Velkým problémem Španělska je také veřejný dluh, který dle Centrální banky narostl na hodnotu 1 400 miliard EUR, což odpovídá 125,3 % HDP.

Španělská ekonomika je silně orientovaná na cestovní ruch a zahraniční turisty. Ročně Španělsko hostí kolem 80 milionů turistů, ale v roce 2020 jich díky pandemii přijela jen čtvrtina. V roce 2021 přišlo oživení španělské ekonomiky. Byl zaznamenán růst HDP 5 %. Mezi hlavní důvody patřil pulzující trh práce, podpora veřejných investic a pokračující oživení odvětví cestovního ruchu (INE, 2021).

4.3 Porovnání České republiky a Španělského království

Graf 5: Míry nezaměstnanosti v České republice, Španělském království a Evropské unii v letech 2010-2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu, 2021

Z grafu č. 5 je zřetelné, že Španělské království se potýká s mnohem vyšší nezaměstnaností než Česká republika. Česká republika měla nejvyšší nezaměstnanost v roce 2010, kdy míra nezaměstnanosti byla 7,3 %, Španělsko zasáhla nejvyšší nezaměstnanost až o tři roky později v roce 2013, kdy míra nezaměstnanosti dosahovala 26,1 %. V České republice měla nezaměstnanost od roku 2011 klesající trend, který trval až do roku 2019. Ve Španělském království trval klesající trend od roku 2013 do roku 2019.

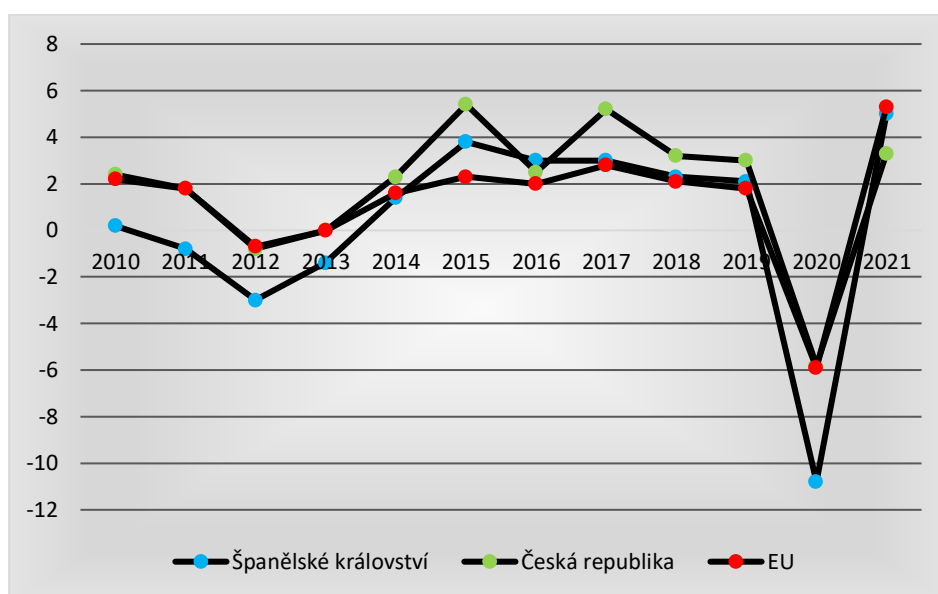
V České republice napomohly snižování nezaměstnanosti legislativní změny platné od 1.1.2011, které zpřísnily podmínky na podporu v nezaměstnanosti. I ve Španělsku docházelo k reformám. Regulace španělského trhu práce totiž neumožňovala měnit pracovní dobu, mzdy a jiné pracovní podmínky u stávajících smluv. Díky reformám se tak staly flexibilnější, a proto se lépe přizpůsobovaly ekonomickému prostředí.

V obou zemích převažuje nezaměstnanost žen a obě země také řeší nezaměstnanost mladých lidí do 25 let, zvláště těch, kteří mají pouze základní vzdělání. V České republice je nezaměstnanost mladých způsobena převážně tím, že mladí lidé disponují chudším lidským kapitálem. Zaměstnavatelé často požadují jistou praxi, kterou však mladí, kteří se ucházejí o první pracovní místo, nemohli nikde získat. Problém jsou také špatně placené

pozice, které neodpovídají kvalifikaci absolventů středních a vysokých škol. Ve Španělském království je hlavním problémem nesoulad mezi dovednostmi pracovní síly s dovednostmi, které jsou požadovány na trhu práce. Kvalita vzdělání ve Španělsku je dosti slabá, a proto je důležité, aby došlo k úpravám španělského vzdělávacího systému a dále pokračovalo zlepšování aktivní politiky nezaměstnanosti.

Ve srovnání s Evropskou unií se Česká republika dlouhodobě drží pod průměrem nezaměstnanosti Evropské unie a celkově je jednou ze zemí s nejnižší nezaměstnaností. Naopak Španělské království má dlouhodobě vyšší nezaměstnanost oproti Evropské unii a společně s Řeckem patří Španělsko k zemím s nejvyšší nezaměstnaností.

Graf 6: Vývoj HDP v České republice, Španělském království a Evropské unii v letech 2010-2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu, 2021

V grafu č. 6 lze pozorovat vývoj HDP v České republice, Španělském království a Evropské unii v letech 2010-2021.

Hrubý domácí produkt se využívá pro stanovení výkonnosti ekonomiky. V roce 2010 začalo mírné oživení španělské a české ekonomiky po celosvětové hospodářské krizi v letech 2008-2009. V roce 2011 byl v České republice pokles tempa během roku pozvolný podobně jako v Evropské unii. Významný vliv na útlum měly domácí podmínky a jediným růstovým impulsem byl zahraniční obchod. Rok 2012 byl pro českou ekonomiku rokem

recese. Španělská ekonomika vstoupila do recese už o rok dříve v roce 2011 a stejně jako česká ekonomika v ní setrvala až do roku 2013. Jedním z hlavních důvodů byla bankovní krize a splasknutí tzv. cenové bubliny na španělském realitním trhu. Obě ekonomiky se k růstu vrátily v roce 2014. Během let 2014 a 2015 se španělská ekonomika dokázala zotavit z 85 % HDP ztraceného během recese. I české ekonomice se během těchto dvou let dařilo. Díky nízkým cenám ropy a zrychlenému čerpání peněz z fondů EU se české ekonomice dařilo nejlépe za posledních 8 let. I v roce 2016 a 2017 obě země zaznamenaly růst HDP. Španělské banky po krizi opět vykazovaly zisk a díky úsporným opatřením a strukturálním reformám se španělská ekonomika dostala na předkrizovou úroveň. V České republice přispěla k růstu HDP především domácí spotřeba a zahraniční poptávka. V roce 2018 nastalo mírné zpomalení růstu HDP v obou zemích a pokračovalo i v roce 2019, kdy celý svět zasáhla pandemie COVID-19. Španělská ekonomika byla jednou ze všech ekonomik EU, která byla nejvíce zasažena jejími dopady. V roce 2020 se dostala do recese a HDP se propadlo o 10,8 % což bylo výrazně nad průměrem EU 27 (- 5,9 %). V České republice se HDP propadlo podobně jako v EU o 5,8 %. V roce 2021 v České republice již neplatila žádná protiepidemická opatření, která by přímo omezovala ekonomiku, a tak se česká ekonomika navrátila k růstu. Stejně tak došlo i ve Španělsku k oživení ekonomiky, především díky pulzujícímu trhu práce, podporám veřejných investic a pokračujícímu oživení cestovního ruchu.

5 Výsledky a diskuse

Česká republika i Španělské království byly ovlivněny celosvětovou hospodářskou krizí v roce 2008-2009. Vliv krize byl viditelný i v následujících letech.

Česká republika dosáhla vrcholu nezaměstnanosti v roce 2010, kdy míra nezaměstnanosti dosáhla 7,3 %. V letech 2012 a 2013 zaznamenala nezaměstnanost České republiky stagnaci a držela se na 7 %. Od roku 2013 až do roku 2019 klesala. V roce 2019 dosahovala míra nezaměstnanosti 2 %. S příchodem pandemie COVID-19, která zasáhla celý svět, začala nezaměstnanost opět růst. Pokles nezaměstnanosti způsobily legislativní změny platné od roku 2011, které zpřísnily podmínky na získání podpory v nezaměstnanosti. Na zlepšení nezaměstnanosti působil také únik nezaměstnaných do sféry podnikatelů, kteří pracují na sebe. Ve Španělsku dosáhla nezaměstnanost vrcholu v roce 2013, kdy míra nezaměstnanosti dosahovala 26,1 %. Poté od roku 2013 až do roku 2019 nezaměstnanost klesala a stejně jako v České republice s příchodem pandemie začala opět růst. K poklesu nezaměstnanosti přispěly reformy trhu práce, které udělaly stávající smlouvy flexibilnější a umožňovaly zaměstnavatelům měnit pracovní podmínky a doby stávajících smluv. Hlavním důvodem růstu nezaměstnanosti v obou zemích od roku 2019 byla tedy pandemie COVID-19. Česká republika měla relativně mírný průběh oproti Španělskému království díky přijatým opatřením na podporu udržení zaměstnanosti a spuštění cíleného programu na podporu zaměstnanosti jménem Antivirus. Španělsko zavedlo jedna z nejpřísnějších opatření v Evropě a začalo vynucovat omezení pohybu, a i některých podnikatelských aktivit. Pro Španělské království je velmi důležitý cestovní ruch, který se podílí na zaměstnanosti přibližně 12 %. Kvůli pandemii však bylo velmi složité cestovat. Španělsko ročně hostí kolem 80 milionů turistů, ale v roce 2020 jich přijela jen čtvrtina. Následkem toho bylo, že například ve dvou hlavních turistických destinacích na Kanárských a Baleárských ostrovech zaniklo meziročně nejvíce pracovních míst.

Dalším problémem v obou zemích je nezaměstnanost mladých do 25 let. Mladí lidé mají nižší potenciální produktivitu, protože disponují chudším lidským kapitálem. Nemají dostatek zkušeností, dovedností a praxe, kterou mnoho zaměstnavatelů vyžaduje. V České republice je problém v nerovnováze mezi kvalitou získaného vzdělání a reálnými požadavky trhu práce a také špatně placené pozice, které neodpovídají kvalifikaci absolventů středních a vysokých škol. Ve Španělském království mezi hlavní příčiny nezaměstnanosti mladých patří nesoulad mezi oborem odbornosti, který vyžaduje španělský trh práce. Problémem jsou

také španělské univerzity, které produkují mnohem více absolventů, než kolik trh práce potřebuje a zároveň je kvalita vzdělání ve Španělsku dosti slabá. To znamená komplikace pro zaměstnavatele, kteří hledají zaměstnance na vysoce kvalifikovanou pozici, a i přes vysokou míru nezaměstnanosti ho nemohou najít. Je zásadní nadále zlepšovat aktivní politiku trhu práce a upravit španělský vzdělávací systém, aby došlo ke sladění dovedností pracovní síly s dovednostmi, které vyžaduje trh práce.

Dále byla provedena analýza v krajích České republiky a autonomních společenstvích Španělského království. V České republice je dlouhodobě nejvyšší nezaměstnanost v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Nejnižší nezaměstnanost je dlouhodobě v hlavním městě Praze. Ve Španělském království je dlouhodobě nejvyšší nezaměstnanost v autonomních městech Ceutě a Melille a v autonomním společenství Andalusie. Naopak s nejnižší nezaměstnaností se dlouhodobě potýká autonomní společenství Baskicko a Navarra. Mezi hlavní důvody vzniku vysoké nezaměstnanosti patří nesoulad mezi nabídkou a poptávkou pracovních míst, nízká vzdělanostní úroveň, restrukturalizace průmyslu a odchod vysokoškolsky vzdělaných lidí do větších měst. Dalším problémem může být také dopravní spojení z obcí, které leží mimo spádová města.

Jak již bylo zmíněno, obě země zasáhla celosvětová hospodářská krize v roce 2008 a 2009 a obě země vstoupili do recese. V roce 2010 nastalo mírné oživení, které však netrvalo dlouho. V roce 2011 v České republice byl podobně jako v Evropské unii pokles tempa růstu HDP pozvolný. Na útlum hospodářství ČR měly významný vliv domácí podmínky. Výdaje na konečnou spotřebu domácností a vládního sektoru klesaly a snižovaly se také investice. Jediným růstovým impulsem byl zahraniční obchod. V roce 2012 vstoupila česká ekonomika do recese. K růstu ekonomiky se česká ekonomika vrátila v roce 2014. Nízká cena ropy a zrychlené čerpání peněz z fondů EU napomohly růstu HDP v roce 2015. Tak se ekonomice dařilo nejvíce za posledních 8 let. Navzdory silnému růstu došlo však v závěru roku ke zpomalení ekonomiky ČR a v roce 2016 bylo HDP 2,3 %. V roce 2017 došlo k výraznému zrychlení ekonomiky, které bylo dosaženo součinností všech složek HDP. V roce 2018 a 2019 meziroční dynamika růstu opět oslabil. V roce 2020 došlo k propadu HDP o 5,8 %, což bylo nejhlubší snížení od vzniku samostatné České republiky. Hlavním důvodem byla pandemie COVID-19, která způsobila nízkou domácí spotřebu a investice. V roce 2021 došlo k rozvolňování protiepidemických opatření, což přispělo k hospodářskému oživení.

Španělská ekonomika po mírném oživení v roce 2010 znovu vstoupila do recese v roce 2011, v níž byla až do roku 2013. Jedním z hlavních důvodů byla bankovní krize, která byla způsobena splasknutím tzv. cenové bubliny na tamějším realitním trhu. Stejně jako česká ekonomika se španělská ekonomika vrátila k růstu v roce 2014, kdy překonala pokles z dob krize a HDP zaznamenal růst 1,4 %. V roce 2015 mělo Španělsko nejrychlejší národní růst od roku 2007. Španělská ekonomika se během roku 2014 a 2015 zotavila z 85 % HDP ztraceného během let recese. K hospodářskému oživení přispěl především mezinárodní obchod. V roce 2016 byl roční růst HDP 3 %, stejně i v roce 2017 a v roce 2018 nastalo mírné zpomalení růstu. Španělská ekonomika byla jednou ze všech ekonomik Evropské unie, která byla nejvíce zasažena dopady pandemie COVID-19 a v roce 2020 se španělská ekonomika propadla o 10,8 %. Hlavním důvodem byl obrovský pokles cestovního ruchu. V roce 2021 přišlo oživení španělské ekonomiky, ke kterému přispěl pulzující trh práce, podpora veřejných financí a pokračující oživení odvětví cestovního ruchu.

6 Závěr

Bakalářská práce byla věnována tématu nezaměstnanosti. Nezaměstnanost je jedním z nejsledovanějších ukazatelů národního hospodářství a hraje velice důležitou roli v současné ekonomice.

Hlavním cílem práce bylo analyzovat vývoj nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie – České republice a Španělském království v časovém období od roku 2010-2021. V některých grafech a tabulkách jsou však zmíněny údaje pouze do roku 2020, kvůli nedostupnosti údajů za rok 2021.

V teoretické části práce bylo vysvětleno, co je to nezaměstnanost, jaké jsou její příčiny a dopady, jaké jsou druhy nezaměstnanosti. Dále byly vysvětleny další pojmy jako je trh práce, na kterém se střetává nabídka a poptávka práce, hrubý domácí produkt, inflace a aktivní a pasivní politika zaměstnanosti.

V praktické části práce byla provedena analýza nezaměstnanosti v pozorovaných zemích. Byla provedena komparace vývoje míry nezaměstnanosti v České republice a Španělském království a byly zanalyzovány odchylky od standardního vývoje. Na základě provedené analýzy bylo zjištěno, že Španělsko se dlouhodobě potýká s mnohem vyšší nezaměstnaností než Česká republika. Na začátku sledovaného období byly obě země ovlivněny dopady světové hospodářské krize z let 2008 a 2009. V České republice přišlo mírné oživení již v roce 2010, dále v letech 2012 a 2013 došlo ke stagnaci nezaměstnanosti a od roku 2014 si nezaměstnanost udržovala klesající charakter až do roku 2019, kdy nezaměstnanost začala růst, kvůli pandemii COVID-19. Ve Španělském království rostla nezaměstnanost až do roku 2013, kdy dosáhla svého vrcholu 26,1 %. Od té doby měla nezaměstnanost klesající charakter stejně jako v České republice až do roku 2019, kdy celý svět zasáhla pandemie. Dále bylo zjištěno, že v obou zemích postihuje nezaměstnanost nejvíce mladé lidi do 25 let a především ty, kteří mají pouze základní vzdělání. Hlavní cíl práce byl na základě získaných informací, vytvořených tabulek a grafů splněn.

Co se týká výhledu do budoucnosti, Česká republika se pravděpodobně nadále bude držet mezi zeměmi s nejnižší nezaměstnaností. Ve Španělském království by mělo dojít k postupnému oživení ekonomiky a poklesu nezaměstnanosti. Obě země by však měli nadále pokračovat ve zlepšování aktivní politiky zaměstnanosti, která odstraňuje nepříznivé podmínky na trhu práce a také by mělo dojít k úpravám vzdělávacích systémů v daných zemích tak, aby regionální vzdělávání přizpůsobovalo studijní nabídku takovým způsobem,

který bude v souladu s koncepcí regionálního rozvoje a který by přispíval ke sladování nabídky a poptávky po práci.

Práce je určena pro okruh čtenářů, kteří se zajímají o vývoj nezaměstnanosti v České republice a Španělském království. Výsledky práce jsou interpretovány s ohledem na to, aby byly snadno pochopitelné a co nejméně komplikované.

7 Seznam zdrojů

Literární zdroje:

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. Psyché (Grada). ISBN 80-247-9006-8.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 2., dopl. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901424-9-4.

JÍROVÁ, Hana. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-7079-635-9.

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4.

KACZOR, Pavel. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Economica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-541-1.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. *Řízení lidských zdrojů*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-347-9.

SOJKA, Milan a Bronislav KONEČNÝ. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3. dopl. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-78-8.

Internetové zdroje:

Český statistický úřad [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/archiv_publicaci

Úřad práce ČR [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/urad-prace-cr>

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz>

Instituto Nacional de Estadística [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.ine.es/en/index.htm>

E-portal de empleo [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.empleate.gob.es/empleo/#/>

Rabobank: RaboResearch – Economic Research [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://economics.rabobank.com/publications/>

Banco de España [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.bde.es/bde/en/secciones/informes/informes-y-memorias-anuales/informe-anual/>

Eurostat [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat>

Český statistický úřad: Zaměstnanost, nezaměstnanost [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

Český statistický úřad: Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19

Český statistický úřad: Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM06&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v95#fx=1>

Český statistický úřad: Česká republika od roku 1989 v číslech [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-9122021#05>

Hrad: Česká republika [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

European Union: Česká republika [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/czechia_cs

Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.nuv.cz>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/public/c8/ec/21/3903546_2314730_Onepager_Spanelsko.pdf

Business info: Španělsko – souhrnná teritoriální informace [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/spanelsko-souhrnna-teritorialni-informace/2/#2-ekonomika>

Španělsko [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: http://www.amspace.cz/uploads/dokumenty/podnikame_v/Spanelsko.pdf

MZV ČR: Souhrnná teritoriální informace – Španělsko [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2021/07/29/spanelsko-souhrnna-teritorialni-informace-2021-163134184.pdf>

INE: Unemployment rates by Autonomous Community [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=13582#!tabs-grafico>

INE: Tasa de paro según niveles de educación y grupos de edad en la UE [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=11183>

INE: GDP [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/en/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736164439&menu=ultiDatos&idp=1254735576581

INE: Unemployment [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/en/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176918&menu=ultiDatos&idp=1254735976595

Country economy: Spain GDP [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp/spain>

OECD iLibrary: Economic surveys – Spain [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.oecdilibrary.org/search?value1=OECD+Economic+Surveys%3A+Spain&option1=quicksearch&facetOptions=51&facetNames=pub_igoId_facet&operator51=AND&option51=pub_igoId_facet&value51=%27igo%2Foecd%27&publisherId=%2Fcontent%2Figo%2Foecd&searchType=quick

Eurostat: Real GDP growth rate [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>

Eurostat: Total unemployment rate [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>